

מול התאחדותנו

יוצא לאור

ע"י התאחדות אברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מנחם מנדל מברסלב שליט"א

בני ברק - אלעד

י' ניסן תשס"ט

צו - הגדול

שנה י"ג גיליון תר"ד

כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תלא

צילציל שמע וצלצלי תרועה נשמעו מהכלי זמר אשר מילאו את טרקלינו המפואר של נגיד העיירה, משרתים לבושים בבגדי חג התרוצצו מושלחן לשולחן להכין את הסעודה הגדולה והמהודרת שכל חבריו וידידיו מוזמנים להשתתף בה, כל אחד שהוזמן להופיע התאמץ להגיע, וכי דבר של מה בכך הוא, הרי הנגיד הולך להזנוג סעודת הודאה להגל יום ההצלה הגדולה שהקב"ה הושיענו מיד צר, בשנה שעברה בתקופה זו היה שבוי ביד זדים שוודים אכזריים, שהתנפלו עליו כאשר נסע בדרכו לרגל מסחרו ורצו לרצחו נפש רח"ל, עד שעובר אורח ראהו איך שהוא אסור באויקים והכירו שהוא נתון במיצר, והלך להודיע לתושבי העיירה וכולם כאחד באו להצילו, וחיוו ניתן לו ממש במתנה, כי כפסע היה בינו לבין המות רח"ל, ועתה שהקב"ה הצילו מיד צר הוא עשה משהתה לכל אוהביו ורעייו.

כמוכ לב המסובים ביין, התחיל הנגיד לגולל בפני כל הנאספים את גודל התלאה אשר מצאתו בדרכו, כל האיומים ופחדים אשר עבר בישיבו בין החיות טרף כדמות אנשים, אשר כל הזמן ציפו כעיתיהם הרצחניות שיוכלו לכלות בו עומם ולשסעו לגזרים רח"ל, הוא גילה באזנם את מח שבותיו הנגזרות שעמדו לנגד עיניו בלילות, דמות אשתו ילדיו שלכם יוצאת מרוב דאגה וחרדה לדעת את שלום אביהם ולראותם חוזר לביתם בלי פגע, כך סיפר באריכות כל השתלשלות הענינים לאנשי הנאספים שנדהמו לשמוע את הסיפור.

לפתע קם אחד מידידיו ושאל לו: הרי לפי הסיפור ששמעתי ממך, הרי לא היה לך לעשות היום את הסעודת הודאה כי לא ביום זה נושעת, אלא בערך עוד כשבועיים ימים ניצלת מידיהם האכזריות.

ענה לו הנגיד: לא ולא, טעות היא בידך הצלתי מאת ה' לא היתה באותו יום שהשוודים ברחו לנפשם, אלא באותו יום שהקב"ה הקרה לפני ואותו עובר אורח ראה אותי בצר, והוא הלך להודיע לכל תושבי העיר היכן אני מוחזק בשבי, והאיך אפשר להצילני, היום הוא בדיוק שנה שלימה מאותו היום, וע"כ קבעתי יום זה לחג את חג הצלתי ולברך את ה' המסבב כל הסיבות שהושיענו וגאלו מיד חוק ממנו.

הנמשל מובן, בעמדינו במפתח הימים הנעלים חג המצות שאנו עומדים להודות ולהלל להקב"ה על גאולתינו ועל פדות נפשינו ביום מ"ו ניסן, אמנם, הרי ידוע דברי הוזה"ק כל ברכאן דעילא ותתא ביומא שביעאה תלא, וביום השבת קודש כבר ראה ה' בענינו וכבר ציוה לבני ישראל להכין להם את הקרבן פסח, ואז כבר התנוצץ ניצוצי הגאולה, ומכאן שבתון זה זכו ישראל לגאול.

ע"כ קבעוהו להלל והודאה ונקרא 'שבת הגדול', ולא קבעו את יום י' ניסן כדיוקן של הראשונים, כי באמת ע"י יום השבת נושענו. על כן נקוה שנוכה לקבל פני שבת כדת כראוי וכנכון, ועל ידה נשאוב שפע קודש להיות כלי מוכן לקבל את הימים הקדושים הבאים לקראתנו לשלום.

תוכן הענינים

לקח טוב.....עמוד ב'

שבת בשבתו.....עמוד ג'

דבש תמרים.....עמוד ה'

בשפתי צדיקים.....עמוד ו'

פרפראות לחכמה.....עמוד ט'

ודרשת וחקרת.....עמוד י'

השמש בגבורתו.....עמוד י"ג

חוקים להורותם.....עמוד י"ז

הילולא דצדיקא.....עמוד י"ח

דבר בעתו.....עמוד כ'

משולחן מלכים.....עמוד כ"ה

להכנסת מודעות, ברכות מול טוב,

הנצחת שם, לעילוי נשמת

ולכל שאר עניני המערכת

הארות והעדרות וכדו'

אפשר לפנות

להד"ר יושע פאליק שווארץ הי"ו

011-972-527617061

לִקְחָטוֹב

לִיקוּטִים יְקָרִים, מִפִּי סוֹפְרִים וְסוֹפְרִים עַד מוֹסֵר וְחִסְדוֹת נְאֻמִּים

הנפש בפנימיות כמ"ש והקרב והכרעיים ירחץ במים, וז"ש ואכלו אותם אשר כופר בהם כי הם תועלת גדול לקדש את האדם בפנים כמ"ש וכל קרבי את שם קדשו כמ"ש חז"ל חסידו בפנים כי נכנס בכל האיברים הפנימים לקדש ולטהר אותם, וגם ענין אכילת מצה הוא נקרא בזה"ק מיכלא דאמוותא כי הוא רפואת הנפש בפנים והוא ג"כ תועלת לאדם ע"י שמכין א"ע בהכנה דרכה בתשובה ומעש"ט שיהי' הגוף טהור ומוכן להכניס הקדושה בתוכו ע"י אכילת מצה, וז"ש מצות תאכל במקום קדוש בהכנה הראוי' או בחצר אוהל מועד יאכלוהו כמו אכילת קדשים בחצר אוהל מועד. (תפארת שלמה)

★

זהרים את הדשן אשר תאכל האש. השאיפה למותרות מרחיקה את האדם מהתורה הקרויה אש, ולפיכך שומה עליו להתרחק מכל הדברים המדושנים שהם בגדר מותרות, וזהרים את הדשן שירים ממנו את הדשן היינו התאוות המותרות, "אשר תאכל האש" שדברים אלו מכלים את התורה שבקרב, ומרחקת אותו ממנה. (באר מים חיים)

★

ופשטאת בגדיו ולבש בגדים אחרים. אין לו לאדם להיות שקוע במחשבת המאוי ובגידותיו ופשט את בגדיו אלא מתחילה יקיים יעשה טוב וישתדל להוסיף מצוות ומעשים טובים "ולבש בגדים אחרים" ואח"כ יהי' סור מרע מאליו, שבעשיית הטוב יסור הרע. (תורת אבות)

★

והנותר בכשר ובלחם באש תשרופו. כלפי פיתוי היצר לאדם שיימשך אחרי המותרות, להשיג דברים גשמיים, ו"הנותר בכשר ובלחם" התשובה היא שיעסוק בתורה הקרויה אש, ובכך יעלה בידו להתגבר על תאוותיו, "באש תשרופו" באש התורה ניתן לשרוף את התאוות המותרות. (תפארת בנין)

המשמשים את חושיו של האדם, לעומת זה המחשבה אין לה שום "כיס" לכסות עליה, בת חורין היא, פועלת ומשפיעה תדיר, לכן מן הצורך לזרז ולשקוד הרבה, כדי לשמור על המחשבה מהרהורים רעים, והנה מכיוון שקרבן עולה באה לכפר בעיקר על מחשבות זרות, "ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס" כלומר, כאשר הדברים אמורים במחשבת הלב, שהיא חסרת כיס. (אמרות צדיקים)

★

זאת תורת העולה היא העולה. ואח"ל (סוף מנחות) כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, וכתב ג"כ הוא העולה. ומשני הש"ס כאן בזמן שבהמ"ק קיים כאן בזמן שאין בהמ"ק קיים. והנה קשה לכאורה דבפסוק אחד יאמר דבר והפכו. אמנם נראה שאם האדם עוסק בתורת העולה ע"ד שאם הי' בהמ"ק קיים הי' מקריב הקרבן לזה ודאי התור' היא לו כאילו הקריב הקרבן. (אך פרי תבואה)

★

לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותם מאשי קדוש קדשים הוא כהטאת וכאשם. נ"ל דאיתא בכתבי האר"י זל"ה הנזהר ממשוהו חמץ מובטח לו שלא יחטא כל השנה ע"כ צריך האדם לשמור עצמו בכל מה דאפשר ולכן נק' מצה שמורה וזה א"א לאד' שיוהר ממנו כ"א הקב"ה ישלח מלאכי' ממונים על השמירה וישמרו אותו וז"פ לא תאפה חמץ חלקם נתתי חלק בלי שום נידוד חמץ נתתי אותה מאשי דהיינו שאשלח לך מלאכים שישמרו אותך שמלאכים נק' אישי. (אור לשמים)

★

מצות תאכל במקום קדוש. הנראה לרמז בזה גודל מעלת אכילת מצה שהוא דומה קצת לאכילת קדשים כי הנה כל המצות הם נעשים בגופו של האדם מבחוץ, אך מצות אכילת מצה ואכילת קדשים הם נכנסים בגופו של האדם בפנים לכן נקראו קרבנות שמקרבת את האדם ברפואת

זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח וגו' ויש לומר דהתורה מלמדת אותנו דרכי השי"ת זאת היא השכינה שנקרא זאת כידוע ואמר הכתוב זאת תורת אם לימוד התורה היא לשם זאת דהיינו לשמה העולה אז היא עולה לפניו ית"ש אבל מי שאינו לומד לשמה ולימודו הוא מצד שמאל ולזה רמז היא לשון נוקבא שהוא צד שמאל על מוקדה על המזבח אז התורה שהי' ראוי להיות כפרה כמו מזבח דכל העוסק בתורה עולה ענינו יענש ויוצרך בצרוף אש של גיהנם כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו היינו מתי יהיה ואש שהיה ראוי להיות במקום מזבח תוקד בו בגיהנם כל הלילה עד הבוקר אם לומד הוא בחושך שלא לשמה עד הבוקר רמז עד יום מותו יום דין וחשבון אז הוא מר מאוד ומשא"כ אם לומד שלא לשמה ומתוך כך בא לשמה אז הוא טוב בדברי חז"ל והעצה שתצל מכל רע ולבש הכהן היינו האדם הנכנס בעבודתו ית"ש נקרא כהן ילבש עצמו מוידו בד פרש"י מוידו כמדתו רמז שנמד מדתו הרע שיש בו באדם יתאמץ מאוד לעשות היפוך מדה זאת למשל אם יש בו כעס ירכיח עצמו להתאמץ לבבו להיות רחמן על כל דבר ואז כאשר יתקן המדות שבו ויתנהג בן ימים רבים כל ימי חייו ואז אשריד בעוה"ז ובעוה"ב. (נעם אלימלך)

★

זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח וגו' וברשי' א' אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס, ע"כ כל אבריו של האדם יש להם כיס' בעין כיסוי השומר על כל אבר לכל יעשה את הבלתי רצוי, הפה, למשל, יש לו שפתיים שבהן יכול הוא לסגור כל אימת שהוא רוצה להימנע מדיבורים רעים, האוזן, יש לה אליה שאפשר לכנף אותה לתוכה כדי שלא לשמוע דבר שאינו הגון, העין יש לו שמורה ועפעף, וכן שאר האברים

אמרות קודש בעניני שבת נאמרים, על פרשת השבוע ערובים וסדרים

שבת בשבתו

השבת ניתנה על טהרת המחשבה

צו את אהרן וגו', הנה עולה מכפרת על הרהור הלב (ויק"ר ז' ג) ועיקר שליטת היצר על המחשבות לא טובות הוא בלילה ר"ל, חזו זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה כל הלילה, היינו הרהורי דלבא הם כיקוד אש כל הלילה על כן היו אברים ופדרים של העולה מתאכלין כל הלילה לכפר על הרהור. וכמו כן שבת קודש הוא על טהרת המחשבה יען כי פנוי ממלאכתו, וכמו שאמרו ז"ל (רמב"ם י"ט ו' כא) שהיו מושיבין שומרים בשבתות וי"ט בגנות ופרדסים לשמור את העם מחטא, וכמו דאיתא בספרים מחשבות הוא מוח שבת. וחזו צו את אהרן, כי אהרן בנון דמנצפך עולה שם "שקוצית" השולט בשבת כנודע, גם "צו" עולה "אל אדני" שהוא מספר "שבת" כנודע מדברי האריז"ל (פרע"ה שבת פ"ב) ונאמר זאת אצל העולה הבאה לכפר על המחשבה, כי בכל המוספין מצינו גם הקרבת חטאת וכדומה, משא"כ במוסף שבת לא מצינו רק עולה, כי בשבת העיקר המחשבה, ועל כן "הרהור עבירה" עולה "נחלת יעקב אביך" הנאמר על שבת קודש סעודה שלישית כנודע (זהר ב"פ) כי אז הוא עת רצון לכפר על המשובות ורצונות. (אמרי נועם)

נתכפר העוונות וממשיכים חסדים על כנס"י

ידבר ה' אל משה לאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו. יש לרמוז בזה כי הראשי תיבות של צו את אהרן ואת בניו לאמר עולין בגימטריא ק"ל כמנין ה' היות שהם ה' חסדים, והראשי תיבות של זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר עולין כמנין השבת, ורומז על פי מאמרם ז"ל שכל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, ועל כן אמרו שאלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין שהשבת מכפר על המעשה. וזה רומז כאן גם כן שראשי תיבות של זאת וגו' עולים כמנין השבת לרמוז שהשבת מכפר כמו הקרבנות. והראשי תיבות של צו וגו' עולין כמנין ה' היות כדלעיל בסמוך לרמוז שעל ידי שמירת שבת אנו ממשיכין על הכנסת ישראל הה' היות החסדים. וגמר אומר

ואש המזבח תוקד בו שרומז שהגם שבשבת אנו מצווים על הבערת אש שלא לעורר כוחות הדינים ואשן של גהינם כידוע, אבל אש של המזבח אדרבה מצוה היא להבעירו אפילו בשבת שזה האש הוא משורש גבוה וממקום קדוש הוא ומוסיף אומץ בקדושה. (מאור ושמש)

ע"י השבת עולות למעלה התורה והתפילות

זאת תורת העולה, זאת תהיה תורת המצורע, [יל] דהנה אם אדם משוקע בתאות העוה"ז ועושה ח"ו עבירות אזי הסט"א חוטפין תפלתו ותורתו בפניו, וכד עיל שבתא איחי אתיחדת ואתפרשת מסט"א, ובשבת אין להתורה ולהתפלה שום עיכוב מלעלות למעלה, וזה הרמז בכתוב פדני מעשק אדם (תהלים ק"ט) כי דוד הע"ה התפלל להש"ת שיפדה אותו מהסט"א אשר המה עושקים התורה והתפלות מהאדם, והנה פדני מעשק אדם עם הג' כוללים בגימטרי' שב"ת, והרמז שבשבת חומן שהאדם נפדה מעשיקת התורה והתפלה וזה הכוונה זאת תהיה תורת המצורע היינו שיש לו צרעת הנפש ואין לו שלימות הנפש תורתו תהיה היינו שתהיה בבחינת הוי' שלא תאבד ממנו ח"ו זה הוא מחמת זכות שבת שנקראת זאת, כמבואר במד' פר' אחרי בזאת יבא אהרן אל הקודש בזכות שבת דכתיב אשרי אנוש יעשה זאת (ישעי' נ"ו) וזה זאת תורת העולה, היינו זכות השבת הנקראת זאת, ע"י יש להתורה עליה להש"ת ובפרט בשבת וזה [שבת] שהוא זמן לתשובה ובש"ק יש להתורה עליה עד הבוקר היינו שמן חשכת לילה עושה בוקר, וכן מבואר במדרש פ' ראה אם שמור תשמרן את המצוה הזאת זה שבת ע"ש וד"ק. (חסד לאברהם)

ענין קריאת פרשת צו קודם הפסח

עוד דיבר מבהינת שבת הגדול ואמר כמדומה שהוא נגד שבת תשובה, ואמר שלכך קורין תמיד פרשת צו קודם פסח שהוא פרשת כל הקרבנות, וכמוזכר בפסוק זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת וגומר, מפני שצריכין להכין עצמן לחג הקדוש הזה בכל עניני קרבנות הן מאותן הבאים לכפר הן מאותן הבאים לקדש ולטהר שיוכל לקבל בחי' ציאת מצרים. (בית אהרן לשי"א)

לענין הרה"ה ר' ישראל טרעגער ז"ל

ב"ד יעקב ארי' הכהן ז"ל
גלבי"ע כ"א חשוון תשס"ח לפ"ק

וזה האה"ה מרת צירל צפורה ע"ה

ב"ד משה חזקא ז"ל
גלבי"ע י"ט טבת תשס"ח לפ"ק

לעילוי נשמת

האה"ה מרת אסתר פארקאש ע"ה

ב"ר מנחם ישראל ז"ל

גלבי"ע ה' אדר תשל"ו

BEIRACH MOISHA

183 Wilson Street

Suit 119

Brooklyn NY, 11211

Email:

beirachmoisha@gmail.com

ועד להוצאת

ספרי ברך משה

על התורה, על המועדים, ועל סוגיות הש"ס

Tel 347-385-9580

Fax 718-384-2557

בשמחה רבה הננו מודיעים בזה שכעת נדפס מחדש

ויש להשיגו אצל כל מוכרי ספרים

ההפצה ע"י:

כפתור ופרח

718 599-5104

פאר גרעסערע באשטעלונגען

פון בתי מדרשים און מוסדות רופט:

615-658-4896

דבש תמרים

פנינים יקרים, מבאר הפרוה שרים,
רבותינו הקדושים עצי התמרים

הדין, כי לב נשבר ונדכה אפילו אלוקים לא תבזה, עכ"ד, ומבואר מזה כי הקרבן יועיל דווקא למי שדעתו שפילה ועל זה הסמיך המדרש זאת תורת העולה הה"ד ובחי אלוקים רוח נשברה שאז יתרצה הקרבן אף למדת הדין כאשר דעתו שפילה.

(כ"ק מרן רבינו מה"ק שליט"א)

☆

זאת תורת העולה. במדרש איתא שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא, אמר להם זאת תורת העולה, וצ"ב היכן מרומז בפסוק זה מענין ביאת בן דוד, וי"ל עפ"י דאיתא במדרש דלעתיד לבוא כל הקרבנות בטלים וקרן תודה אינו בטל, והקשה ביפה תואר דליכא למימר שיהיו בטלים ממש שהרי

זאת התורה לא תהא מוחלפת ולא יחול בה שום שינוי ותמורה בזמן מן הזמנים, ועיי"ש שתי לפי דרכו, וי"ל בפשטות ע"ד אמרם ז"ל כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה וילף לה מהא דכתיב זאת תורת העולה, והרי לן שאם עוסקים בתורת הקרבנות הרי זה נחשב כאילו הקריבו הקרבנות בפועל ממש, ועל הקרבנות עיי' הלימוד, והו' ביאור המדרש שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא, כלומר כמה יהא ניכר שכבר הגיע זמן הגאולה אמר להם זאת תורת העולה, היינו כאשר לא יקריבו יותר הקרבנות ויקיימנו על ידי העסק בפרשותיה וזו סימן מובהק לזמן הגאולה שאז כל הקרבנות יהיו בטלין ויהא נחשב כאילו הקריבו הקרבנות עיי' עסק התורה.

(הגה"צ ראש ישיבתנו שליט"א)

שיש בהם חלק אכילה לכהנים לא הוצרך הכתוב לזרז לעשותם כהלכתם, כי מאחר שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים במידי דאכילה, ודאי לא יכשלו הכהנים בעבודת הקרבן כי מן השמים יסייעו בעדם להקריב את חובת למען לא יכשלו באכילת קדשים פסולים, אבל בקרבן עולה שנקרבת כולה כליל ואין בה חלק אכילה לכהנים בו הוצרך הכתוב לזרז לעשותו כהלכתו, והו' ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כים, היינו בקרבן עולה שנשרפת כליל ואין בה הנאת אכילה כלל, וכיון שמחוסר בו חלק אכילת כהנים, עיי"כ הוצרך הכתוב לזרז להקריבו כהלכתו.

☆

צו את אהרן ואת בניו לאמור זאת תורת העולה ובמדרש הסמיך הכתוב ובחי אלוקים רוח נשברה, ויובן בהקדם דברי הוזה"ק עה"כ כי לא תחפין זבח ואתנה עולה לא תרצה ובחי אלוקים רוח נשברה, כי לא תחפין זבח, וכי לא בעי קובי"ה דיקרבון קמיה קרבנא וכי אלא דוד שמה דאלוקים אמה, וקרבנא לא קרבין לשמא דאלוקים אלא לשמא הוי"ה, דהא לגבי דינא קשיא לא מקרבין קרבנא וכי אלא רוח נשברה דכתיב ובחי אלוקים רוח נשברה, ובביאור הענין כתב הייטב לב בפרי נח כי מצד מידת הדין נפש החוטאת תמות ואינו מועיל קרבן ורק מצד מדת הרחמים נפש החוטאת נפש החוטאת יביא קרבן ויתכפר לו, אבל למי שדעתו שפילה אפילו מדת הדין נחפך לרחמים לרחם עליו, על כן כתיב ובחי אלוקים רוח נשברה, שזהו הקרבן המרובה אפילו למדת

זאת תורת העולה ובמדרש שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא השיב להם זאת תורת העולה, ויש לבאר בהקדם מ"ש בנועם אלימלך עה"פ ומא באתי לדבר בשמך, דהנה אנחנו בגלות המר אשר בצרותינו לו צד וגלה השכינה עמנו אין לנו לדאוג ולחתאונן אלא על גלות השכינה ולא לחשוב כלל על צרותינו כ"א על צער וגלות השכינה, ואילו היה כל מגמתנו וצערנו רק על צער השכינה ולא על צערנו בודאי היינו נגאלים מיד, אך כי בשר אנחנו ובלתי אפשר לסבול לנו צרותינו ומכאובינו לכן ארכו וכו', ואילו היה צדיק אדם כני"ל היה מציץ את כל העולם כולו מן הגלות עיי"כ, ובה יתפרש שאלו תלמידיו את ר"י בן קיסמא אימתי בן דוד בא, השיב להם זאת תורת העולה, פירוש כשם שהעולה קרבה כולה כליל להי ואין חלק ה לבני אדם, כך אם יהיה צדיק אחד שתהיה כל מגמתו וצערו על גלות השכינה, ולא יחשוב על צער בני אדם כלל מיד תבא הגאולה.

(דברי יוא"ל)

☆

צו את אהרן. פירש"י אין צו אלא זירו וכי ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כים, ויתבאר עפ"י דאיתא בגמ' השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים לכשיב וכתבו התוס' תימה דהא אשכחן יהודה בן טבאי שהרג עד זומם, ורבי ישמעאל שקרא והטה, ואומר ר"י דדווקא במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, שנגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור, ומעתה י"ל כי בכל הקרבנות

צדקת רבי מאיר בעל הנס

כולל עצי חיים

ב"ב

ארץ הקודש תובב"א

אלקא דמאיר עננו

שיר השירים אשר לשלמ"ה

ברגשי הודאה והערכה, נשגר בזה כוס של ברכה,
בברכת מזל טוב בשיר ושבחה, קדם ידידינו
היקר והנעלה, נחמד למטה ואהוב למעלה, עושה
ומעשה צדקה וחסד, תומך כוללינו הק' בכל עת
תמיד, כולם מהללים את שמו הטוב, מה טובו
אוהליך יעק"ב,

הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

שלמה יעקב בערקאוויטש ^{מוה"ר} הי"ו

אב"י בעואב"י וויליאמסבורג יע"א

לרגל שמחתו בהולדת בנו ני"ו למזל טוב

יה"ר שתזכו לראות ולרוות רב תענוג ונחת ממנו ומכל יוצאי
חלציתם, ותזכו להמשיך במעשי צדקה וחסד לאורך כל ימי
חייכם, ואלקא דמאיר יענכם, להניח ברכה אל תוך בתיכם.

המברכים ביקרא דאורייתא

הנהלת הכולל

סיפורי צדיקים, בביאור הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

בשפתי צדיקים

כל הלילה עד הבוקר

כתב א"ז בייטב לב (פר' אמור) מקובלני ממזלה הישמה משה, כי פעם אחת אחר שסיים תפילת שמונה עשרה עלה בלבו להתפלל לראות את הדבר הלזה שכתב הרמ"ע מפאנו שאליו הנביא מקריב תמיד בביהמ"ק ואע"פ שהוא שמש, ועם לבבו אמר אולי קיימא לי שעתא ואזכה לראותו, ותיקף התפלל על זה, ומילא ה' שאלתו וראה עין בעין את אליהו הנביא מלוכב בבגדי כהונה עומד ומקריב התמיד כסדרו, עכלה"ק, וידוע עובדא בזה (הובא בדרכי חיים ושלום) כי פעם אחת לביל התקדש חג הפסח הזכיר ק"ז מרן הדברי חיים זי"ע מה שסיפר הרה"ק מאוהעל זללה"ו וסיים ואמר: אם אליהו מקריב תמיד בזמן הזה, מסתמא הוא מקריב גם קרבן פסח, ולכאורה עפ"י שורת הדין אין שוחטין את הפסח אלא למנוי, ואין שוחטין אלא על מי שראוי לאכול ממנה כזית, שחטו שלא למנוי או למי שאין כל אחד יכול לאכול כזית הרי זה פסול, ואם כן איך נשחט הפסח בזמן הזה, אלא וודאי שממטי ומייתי כזית ממנה לצדיקי הדור, כך אמר הדברי חיים, ואחר שסיים את דבריו אכל מיד את האפיקומן בהתלהבות נוראה עד שנדמה למסוכין שאוכל כזית מקרבן פסח, ואף הן היו רואין כמו שומן של בשר צלי כעין נוטף מעל פני קדשו, וזאת י"ל בדברי הכתוב, זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה על המזבח כ"ל הלילה עד הבוקר, היינו כי מצות הקרבת קרבן עולה התמיד שייך אף בימי הגלות הנקרא לילה, כי המזבח עומד בקדושתו ואף כי נגרשו לא נתבטלה התמיד.

ופשט את בגדיו

פעם סיפרו לפני הרה"ק ר' אורי מסטרעליסק זי"ע על התנהגותו הרוממה של הרה"ק מרוזין זי"ע שמנגנים לפניו בכלי שיר ופורטים עלי נבל וכדו', ביקש הרה"ק מסטרעליסק לידע באיזה אנפין נראה אז הרה"ק מרוזין, וציירו לו ההתפעלות שיש להרה"ק מרוזין בשעה שמנגנים לפניו, ענה הרה"ק ואמר: כתיב באליו הנביא "אזור עור אזור במתניו", והפ"י הוא שמתניו וגופו היו אצלו כמו אזור עור, שכשרוצה לובשו וכשרוצה פושטו מעליו, וכך הוא הרה"ק מרוזין כשרוצה מפשיט עצמו מהגוף וכשרוצה מלביש עצמו בהגוף.

והבשר אשר יגע בכל טמא

סיפרו פעם להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע בעל התניא על למדן אחד שהיה רגיל אצלו, שלאחרונה החל להתחבר עם חבר מרעים מכת המשכילים שלח הרב

להזמינו אליו, והסביר לו חומר הענין והסכנה שיש בהתחברות לרשעים, ועד כמה שהדבר יכול להשפיע עליו בקל להטותו מדרך ישראל סבא, השיב לו האיש ביהירות עלי אין יכולים להשפיע כל כך בנקל והא ראייה הרי אני רגיל אצלם ומתחבר ומתיידד הרבה עם החסידים ועדיין לא נהפכתי להיות "חסיד", אינו דומה החזיר לו הרה"ק שהרי מצינו כתוב אצל טומאה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, כלומר בנגיעה בעלמא סגי לטמא את הטהור, לעומת זאת אצל נגיעה דקדושה מצינו בתורה כל אשר יגע בבשרה של חטאת יקדש ודרשו חכמינו ז"ל כל אשר יגע בבשרה יקדש יכול אפילו לא בלע, תלמוד לומר בבשרה עד שיבלע, הרי שבנגיעה דקדושה אינו נידון להיות קדוש עד שיבלע לתוכו, לפנימיותו מן הקדושה ולא סגי בנגיעה בעלמא, ובפרט סיים בעל התניא לפי מה שעיינינו תחזינה הרי אצלך הדרך הוא להיפך עם הקדושה אין לך יותר מנגיעה בעלמא ומן הטומאה כבר יש לך בליעה. (ניצוצי אור)

לא יחשב לו פיגול יהיה

המתנגדים בעיר סאניק עברו פעם דרך עיר רוזין ונמלכו לבקר את הרה"ק מרוזין ולהתווכח אתו על דרך החסידות, נכנסו אל הצדיק ופנו אליו בשאלה: הלא אנחנו לנוכח ה' דרכינו קובעים עתים לתורה מתפללים בציבור בהשכמה כותיקין, ומיד אחר התפילה בעודנו מלוכשים בטלית ותפילין אנו יושבים ולומדים שיעור משניות, ומאידך החסידים לא די שמאחרים את זמן התפילה אלא שתיכף אחר תפילתם יושבים ושותים יי"ש בצוותא ולבסוף הם מכנים עצמם בשם "חסידים" ואותנו קוראים "מתנגדים" הלא נהפוך הוא, פתח הצדיק ואמר: מיום שחרב ביהמ"ק ואין לנו לא זבח ולא קרבן, התפילה היא במקום הקרבן, ככתוב "ונשלמה פרים שפתינו" ואמרו תפילות כנגד תמידין תיקנום (ברכות כו:) וכשם שהקרבן נפסל במחשבה, "פיגול הוא לא יירצה" כך התפילה נפסלת במחשבת חוץ, והיצר הרע מבקש לו תחבולות להכניס במחשבתו של המתפלל כל מיני מחשבות זרות המבלבלות אותו, לכן מצאו להם החסידים עצה ותחבולה נגד היצר הרע שאחרי תפילתם יושבים הם לשנות יי"ש, ומברכים איש את רעהו "לחיים" וכל אחד פורט שאלתו ומבקשו ואומרים איש לאחיו: ימלא ה' שאלתך, ומכיון שלפי הדין תפילה נאמרת בכל לשון הרי נחשב דבר זה לתפילה ושם אין שליטה ליצר הרע, כי נדמה לו שכל הענין הוא עסק של גשמיות, אוכלים ושותים ומדברים בלשון חול ולא חלי ולא מרגיש שיש בזה ענין של תפילה. (נר ישראל)

התאחדות אברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל – בני ברק

שיר וקול תודה

שיר ושבח ימלא פינו, וברכת מז"ט טפופנה שפתותינו, מריחוק מקום וקירוב לבבנו, קדם ידידנו וידיד כל נפש מן שמיא קא זכה לזכות את הרבים דבר בעט"ו, בהגהותיו ובהערותיו בשיחות קודש שעלו על שולחן מלכנו ותהי ידיו אמונה ומסורה, לעטר את גליוניו המפורסמת המעטירה, בידיעותיו הבקאות כה"ן שיפה דעתו אשרי שלו ככה בעמדו בנאמנות לימין קדשם של מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע ולהבחל"ח מרן רבינו שליט"א לא ימיש מאהלה של תורה בתמידות, בקי וידען בספרי החסידות, בפי כל התלמידים וחסידים נערץ ומהולל

הרב שמואל הכהן פרידמאן שליט"א

משב"ק אצל כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל השמחה השרויה בביתו, רון שיר ושבח על שפתו,

באירוסי נכדו הבה"ח

כמר אלימלך ני"ו

בן בנו היקר והנעלה, נודע לשם ולתהילה

משה חיים מנחם פרידמאן הי"ו

וצרופה בזה ברסתינו המרובה, בכל לשון של הודאה וחיבה, שמשמחה זו יושפע לו רב ברכות ושובע שמחות, ורב תענוג ונחת, וישכיל ויצליח בעבודת הקודש בהרמת קרן התורה והחסידות מעלה מעלה, במעשי ידיו הברוכים המפורסמים לשם ולתהילה, ועוד רבות בשנים יזכה להרבות צמאון עם סגולה, ובשכר זאת יזכה קל גורא עליה, שיתאחדו על שולחנו תורה וגדולה, עד כי יבוא שילה, בב"א.

החותמים למען שמו באהבה ובהודאה

מערכת "קול התאחדותינו"

שע"י התאחדות האברכים ד'סאטמאר קרית יואל בני ברק יצ"ו

מאמרים נחמדים ע"ד דרוש מיוסדים כפתור ופרח משוקדים

פרפראות לחכמה

(יג) "זה קרבן אהרן ובניו" שהכה"ג הביא כל יום מנחת חביתין וזה החסון כיס שאמר ר"ש אבל קשה הרי הכהנים יש להם תרומות ומעשרות ולא חסר להם ממה להביא את מנחת החביתין ואיזה חסון כיס יש להם, רק י"ל שהרי מדובר כאן על הזמן שהיו ישראל במדבר ושם לא היה להם תח"מ והיו צריכים לקנות הקמח למנחה וזה היה חסון כיס, וזה שאמר "במקום" היינו שהם במקום כזה במדבר "שיש בו חסון כיס" משום להם תח"מ שם צריך לזרז.

☆

וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר וגו'. וברש"י לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה וירת והוא הדין לכל קדשים, וכבר נדחקו הראשונים למה הצריכה התורה שבירה בכלי חרס ומריקה ושטיפה בכלי נחושת, הא לשיתת ר"ת (ע"י ע"ה) דלית לילה פוגמת הרי למחרת כשנעשה נותר כבר נפגם טעמו והיו נתן טעם לפגם, וממילא אין הבליעה שבו אומרת ואף להחולקים עליו, הרי יכול להשהות את הכלי שיהא אינו בן יומו והבליעה שבו לא תאסור (כן הקשו הראש והר"ן בסוף מס' ע"ז והראש בפרשתנו) ויש לתרץ בפשיטות, דהנה חכמינו ז"ל מנו בין הנסים שהיו בבית המקדש ולא הסריח בשר הקודש מעולם, ולפיכך הנבלע מן הקדשים בכלי נעשה נותר, מעולם לא נפגם מעמו אף שהיה אינו בן יומם, שהרי לא הסריח בשר הקודש מעולם, וא"כ שוב לא הועיל להם כי אם שבירה.

☆

זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת וגו'. איתא בשר דטוב לומר כל יום פרשת הקרבנות, פרשת העולה ומנחה ושלמים וחטאת ואשם, והקשה המגן אברהם היה לו לומר לקרא קודם פרשת חטאת, דקיי"ל חטאת קודמת לעולה, ותירץ בספר מנחה ראובן ע"פ אמרם ז"ל כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, והנה אמנם כל העוסק בתורת הקרבן נחשב לו כאילו הקריב הקרבן, אך בקריאת פרשת הקרבן הרי עדיין חסר חלק הכהנים, ולפי זה נמצא דקריאת פרשת עולה מכפרת יותר משאר קרבנות, שהרי בעולה אין לכהנים חלק בה, ולא חסר כלום משלימות הקרבן, ומאיי טעמא בקריאת עולה קודמת כי בקריאת עולה מתכפר יותר עיי"ש, וזה שאמר הכתוב זאת התורה כלומר העוסק בתורת הקרבנות, אזי לעולה למנחה ולחטאת, העולה קודמת לכל כי בלימודה מתכפר יותר כיון שאין בה חלק לכהנים.

☆

זאת משחת אהרן ומשחת בניו וכו' חקת עולם לדורותם. הדין הוא אדם המקנה דבר שלא בא לעולם לא קנה, א"כ קשה איך קט הכהונה גם החרות הבאים של כהנים, וי"ל דיש מ"ד שאם מקנה דבר שלא בא לעולם אגב דבר אחר שבא כבר לעולם אז קנה גם הדבר שלא בא לעולם, וזה שאמר הכתוב "משחת אהרן" דבר שבא לעולם, "ומשחת בניו" דבר שלא בא לעולם, יחד קנו גם "חקת עולם לדורותם" לדורות הבאים.

צו את אהרן. וברש"י אי אין צו אלא לשון זיווה, יש לפרש לפי מה דאיתא גדול המצוה ועושה יותר ממי שאינו מצוה ועושה, ופירשו שם התוס' ונראה דהיינו טעמא דמי שמצוה ועושה עדיף לפי שדואג ומצטער יותר פן יעבור ויזיק לכוף את יצרו ויזיק תו' הראש' ממי שאינו מצוה, שיש לו פת בסלו שאם ירצה יתן, וזהו שאמר רש"י אין צו אלא לשון זיווה, כלומר כיון שאמר צו את אהרן ונעשה מצוה ועושה, אם יצטער יותר פן יעבור ויזיק לכוף את יצרו, לפיכך צריך ליתר זיווה לכבוש את היצר מאם לא היה מצוה ועושה.

☆

צו את אהרן. וברש"י אי אין צו אלא זיווה ומיד ולדורות אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסון כיס, ויש לפרש עפ"י דאיתא בגמ' (מנחות ק"י) כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה והיינו כשאין ביהמ"ק קיים ואי אפשר להקריב קרבן עולה, וכמו כן כשביהמ"ק קיים והיה עני ואין ידו משגת להביא אפי' מנחת עני אז אמרים שיצא ידי חובתו בלמוד תורת עולה, וזה שאמר דוד המלך "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני" משום שלא היה בידו אפי' עבור מנחת עני, וזה שאמר הכתוב "צו את אהרן וכו' זאת תורת העולה היא העולה וילפי' מזה דכל הלומד תורת העולה כאילו הקריב עולה, ופירש"י שהלימוד הזה היא "מיד" בזמן שביהמ"ק קיים "ולדורות" גם כשאין ביהמ"ק קיים ולכאורה יקשה הרי כשיש ביהמ"ק יכול להקריב הקרבן עצמו לכן אמר ר' שמעון ביותר הכתוב צריך לזרז במקום שיש "חסון כיס" שהוא עני ואין ידו משגת להביא מנחת עני ואז מוכרח לקיים הקרבן רק בלמוד.

☆

צו את אהרן. וברש"י אי אין צו אלא זיווה ומיד ולדורות אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסון כיס, ונראה לפי מה שדרשו חז"ל (מנחות ק"י) "זאת תורת העולה" - כל העוסק בפר' עולה כאילו הקריב עולה, משמע שיכול אדם מישראל לקיים ע"י למד תורת עולה, והנה לכהנים היה רוח מקרבנות היינו המתנות כהונה אפי' בקרבן עולה שהיא כולה כליל יש להם טובת הנאה ע"י העולה אבל בקיום מצות הקרבן ע"י למד תורת עולה שם אין לכהנים שום הנאה ותועלת יש חשש שלא ירצו לפרסם את גודל מעלת למוד תורת עולה בחששם שכל ישראל ירצו לקיים מצות קרבן רק ע"י למוד ויהיה להם מזה חסון כיס, לפיכך אמר הכת' "צו את אהרן ואת בניו לאמור" שלמדו ויאמרו לבני ישראל "זאת תורת העולה" שאפשר לקיים גם ע"י למוד ולמה היה צריך לזרז אותם על דבר זה אר"ש ביותר צריך לזרז במקום שיש חסון כיס לכהנים.

☆

צו את אהרן. וברש"י אי אין צו אלא זיווה ומיד ולדורות אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסון כיס, יש לפרש דברי רש"י דהנה הרמב"ן כתב שהכוונה כאן על מה דכתיב להלן

ענינים נפלאים, בסוגיות ובפלאפולים שמקורותיהם בפרשת השבוע נמצאים

ודרשת והקרת

בענין לינה לצורך מצוה

ראשון, ודוחה אותה בסברא גרידא שלא מצינו שיש חיוב להקריב שלמי שמחה בערב יו"ט לצורך ליל הראשון, ותמוה אמאי לא הביא ראייה מפורשת מהברייתא שאין חיוב שמחה בליל הראשון, ומחדש דהנה שם בגמ' הקשה רב יוסף לעולא דאמר בעינן זביחה בשעת שמחה, דברייתא איתא דחגיגת י"ד יוצא בה ידי חובת שמחה, והתם הרי אין הזביחה בשעת שמחה, ותי' רב אידי שאיירי שעיכב ושחטה, ואמר שם רב אשי הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי הרי מתנייתא מאן קתני לה בן תימא, והא בן תימא פסלה בלינה שמעה מינה דאיירי בעיכב ושחטה, עב"ד הגמ', א"כ אפ"ל דלהרמב"ם היה קשה מאי סלקא אדעתא דרב יוסף להקשות שחטה ב"ד הרי אי שחטה ב"ד הרי נפסלה בלינה ועבר אנותר, אלא דאפ"ל דרב יוסף סבר דכיון דהוא מלינו כדי לצאת בו חובת שמחה ביום שלמחרת, הא לא חשיב לינה שאסורה, דהתורה לא אסרה אלא לינה שלא לצורך מצוה אבל לצורך מצוה כגון הכא לא אסרה תורה, ע"כ הקשה רב יוסף מברייתא זו, ולא די' לו שום קושיא על הברייתא ע"כ סבר הברייתא כפשוטה, ולא די' צריך לאוקמיה בעיכבה כדתי' רב אידי, א"כ אנן דקיי"ל דלא בעינן זביחה בשעת שמחה, א"כ יש לנו ללמוד הברייתא כפשוטה וכדסבר רב יוסף, א"כ לא פסלי' לינה כשהוא לצורך מצוה, ועל כן פסק הרמב"ם גבי תורה שאינה נאכלת אלא ליום ולילה דכיון דהלינה לצורך שלמי שמחה אין בכך כלום.

ומחידושו של הלחם משנה נודעו הרבה גדולים שלינה לצורך מצוה לא הוי נותר, דהרי חייבין כרת על אכילתו, וכדמוכח בשבועות (טו) דאמר' אי נשבעה לבתר הכי הא איפסלא בלינה וכו', והתם איירי בצורך לקדש את העורה, ואעפ"כ לא סלקא אדעתיה דהגמ' התם להחיר להלין אותו אפי' כשהוא לצורך מצוה.

ובשו"ת בית יצחק (א"ח סי' יב) עמד על דבריו, ומתרץ שיטת הרמב"ם עפ"י שיטת הר"י מאורלייניש (מונא ברא"ש בערבי פסחים סי' כה) דכשהלך יום ארבעה עשר בשבת מביאין החגיגה מערב שבת, ואינה נפסלת בלינה במוצאי שבת, דאמר' אוקי לילות בהדי ימים והוי להו שני לילות ויום אחד, והרי השיעור אכילה הוא שני ימים ולילה אחד, וכמו דס"ד דהגמ' בפסחים (קכ). לומר כן לגבי קרבן פסח, והא דתניא (שם טו). אימתי בא עם הפסח בזמן שבא בחול, ומשמע מינה דכשהוא בשבת אינו בא עם הפסח, לא קשיא דבחול

בפרשתן (צו טו. יז) ובשר זבח תודת שלמי ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר. והרמב"ם (בפ"ב מהל' חגיגה ה"י) פסק דיוצאין ישראל ידי חובת שלמי שמחה בנדרים ונדבות, והכהנים בחטאות ובאשם ובבכור ובחזה ושוק, שמצוה זו היא לשמוח באכילת בשר והרי אכלו, אבל אין יוצאין ידי חובתן לא בעופות ולא במנחות שאינן בשר המשמח וכו'. ובהל' י' כתב לא יביא אדם תודה ביום ארבעה עשר מפני החמץ שבה שאין מביאין קדשים לבית הפסול, ואם הביא יוצא בה ידי חובת שמחה כמו שביארנו, עכ"ל. והוא מדברי הגמ' בביצה (יט) תניא אין מביאין תודה בחג המצות מפני חמץ שבה, ולקמן בגמ' פרכי' עלה פשיטא דאין מביאין, אמר ר' אדא בריה דרב יצחק ואמרי לה רב שמואל בר אבא הכא בארבעה עשר עסקינן, וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפסול, ופירש"י שממעט זמן אכילתן שאינו יכול לאכול חמץ אלא עד ארבע שעות ומתוך כך חמץ שבה בא לידי נותר.

הכסף משנה (שם) מביא קושיא בשם מהר"י קורקוס שהקשה על הרמב"ם, הרי תודה אינה נאכלת אלא ליום ולילה, וא"כ תודה זו ששחטה בערב פסח אין יכול לצאת בזה ידי חובת שמחה ביום ראשון של פסח בבוקר, הרי כבר איפסל בלינה, ואין לומר שכוונת הרמב"ם שיוכל לצאת ידי חובת שלמי שמחה בליל הראשון של חג ע"י בשר התודה שהביא מבעוד יום, שדרי לא מצינו שיהא חייב בשמחה בליל הראשון, שאם כן היא חייב לשחוט שלמי שמחה בערב הרגל לשמוח בלילה, ולבסוף העלה דלאו אשחטו בערב פסח קאי דברי הרמב"ם, אלא אם הביא במועד קרבן תודה יכול לצאת בזה ידי חובת שמחה, כי בכלל כל דברי הרמב"ם בערב יו"ט כש"כ שבמועד הדין כן, על כן י"ל דכוונתו לומר שאם הביא בזמן שיש חיוב שמחה יכול לצאת בבשר התודה חובת שמחה, ע"ש. וועל עצם דבריו בליל יו"ט הראשון ליכא חיוב שמחה עיין בשו"ת שאגת ארי' (סי' סח) ועי' בשערי תשובה (סי' תקכ"ט) שמוכיח מד' המג"א (סי' תקמו סק"ד) שגם לילה הראשונה יש חיוב שמחה, ולא כד' המהר"י קורקוס הנ"ל.

והלחם משנה (שם) הביא ג"כ קושית המהר"י קורקוס הנ"ל, ומביא ראייה מברייתא מפורשת דאמר' התם להדיא להוציא לילי יו"ט ראשון מן השמחה, ותמה קצת על המהר"י קורקוס שגם מביא סברא זו לומר שהרמב"ם קאי אליל

האימורין משום עשה דהשלמה, וע"כ עשאו כמי שנאבדו או נטמאו והבשר הותר באכילה, משא"כ הכא דשפיר אפשר להקטיר האימורין רק משום שמחת יו"ט הוא מעבבו שיוכל לאכלו ביו"ט ראשון בבוקר, ורק משום הכי הוא מלינו על ראשו של מזבח שלא יבא לידי לינה, א"כ י"ל דבכהאי גוונא לא הוי כמי שנטמאו או נאבדו, וא"כ לא היה לו שעת היתר אכילה וא"כ אינו נותר כמבואר, אמנם מסיים שהוא צ"ע רב כי מד' הצ"ח (שם) משמע דפשיטא ליה דאפי' קודם זמן היתר הקטרת האימורין עובר זמן אכילת הבשר, ואולי י"ל דהלח"מ לא סבר כן.

ובדברי הלח"מ משנה שלצורך מצוה הותר לינה בקדשים ואינו נותר, עפ"י רוצה הגאון מהר"י ענגעל בספרו הנחמד (אות לב) ליישב קושית העולם ע"ד הגמ' בזבחים (מו.) אמר ר"א בר' יוסי שמעתי שהבעלים מפגלין, דהיינו דאפי' הבעלים יכולין לעשות קרבנם פיגול ולא רק הכהן כפשיטא

בא עם הפסח, אבל בשבת אינו בא עם הפסח אבל הוא בא בערב שבת, עכ"ד וע"ש ברא"ש שחולק עליו, וא"כ אפשר ליישב בזה שיטת הרמב"ם שכאן לא יעבור על נותר, מדאמר' אוקי לילות בהדי ימים, והרא"ש שחולק עליו סבר דאין שום ראייה מפסח דהתם קא סלקא אדעתין דנוקי לילות בהדי ימים, משום דאינו נאכל ביום הקרבתו דכתיב בלילה הזה, הלכך יום הקרבתו אינה מן הנמקין, משא"כ חגיגה שייכול לאכלו ביום הקרבתו פשיטא דיום הקרבתו מן הנמקין, ע"כ אין לדמותו כלל, עיי"ש.

ובס' קנין תורה רוצה ליישב דברי הלח"מ משנה, דהנה מבואר בגמ' (שם טז:) דכל כמה דלא מתקטיר אימורין כהנים לא מצי אכלי בשר, ומדברי התוס ביצה (כ:) ד"ה מאי וכו' משמע שאין הכהנים אוכלין בשר אפי' משלמים עד אחר הקטרת אימורין.

וכן הובא במל"מ (פי"א מהל מעשה הקרבנות ה"ב) וכתב

דנראה דה"ה בחטאות ואשמות, וכן הבעלים אינן אוכלין בשר עד אחר ההקטרה, והאימורין מתירין את הבשר לאדם, וכן כ' בפ' הרא"ש בנדרים (ד"א:) ע"ש, עכ"ל.

והנה אם מלין האימורים בראש המזבח אין נפסלין בלינה ומותר להקטירם למחר כמבואר ברש"י (שם טז.) ד"ה מעלה וכו', וא"כ י"ל דכיון דמשום מצות שלמי שמחה מלינים בראש המזבח שלא יפסלו בלינה, עדיין לא התחיל שום רגע היתר אכילת הבשר, וממילא אינו עדיין בכלל נותר, דנותר פירושו היבא דאית ליה היתר אכילה ואיתותור מזמן היתר אכילתו, אבל מה שעוד לא התחיל עדיין היתר אכילתו לא נעשה נותר, וע"כ מותר באכילה למחר ביו"ט ומקיים בו שפיר שלמי שמחה, ואע"ג דאמר' התם בגמ' דכשאי אפשר להקטיר אימורין אחר תמיד בין הערבים עשאו כמי שנטמאו או נאבדו האימורין, והותר הבשר באכילה, וא"כ ה"נ לא יועיל זה שלא הקטירוהו עדיין דהרי נימא דהוי כמי שנאבדו, וממילא כבר יותר הבשר מיד בערב יו"ט וא"כ הוי שפיר נותר וא"כ הדרא קושין לדוכתא, מ"מ הא לא קשיא דאפ"ל דדיקא התם דאי אפשר לו להקטיר

Yetev Lev

D'Rabeinu Joel D'Satmar.

Gretz Yisruel Inc.

מוסדות יטב לב

דרבינו יואל מסאטמאר

בארה"ק יטב לב

מזמור לדוד

בשירי ידידות והודאה, נשגר בזה ברכת מזל טבא וגדיא יאה, קדם ידידינו האברך היקר עסקן נמרץ לטובת מוסדותינו הקדוש, ובמיוחד עושה ומעשה בהתמסרות למען מפעל "מלמד לחודש", ויהי דו"ד בכל דרכיו משכיל, טוב ומטיב תמיד לפרט ולכלל,

הר"ר דוד יואל קליין הי"ו

אב"י בעיר בני ברק יע"א

לרגל שמחתו בהולדת בנו ני"ו

יה"ר שיזכה לגדלו ולחנכו על מבועי התורה, מתוך רב שמחה ואורה, וזכות מרן רבינו הק' בעל דברי יואל זי"ע מייסד המוסדות יעמוד לו, להתברך באושר ובעושר בכל גבולו, וכט"ס.

המכריז בתודה וקול זמרה

הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק

קול התאחדותינו

שע"י התאחדות האברכים ד'סאטמאר בני ברק

שפיר יפסול אותה, ומביא ראיה לסברא זו משו"ת חידושי הר"ם (חיד"ט סי' ט) דבירושלמי איתא דהי' ראוי שעשה דאכילת מצה ידחה ל"ת דחדש מטעם עדל"ת, והעיר ע"ז דהא בעינן שיהיה מצה הראויה לשבעה, וא"כ כיון שאין עשה רק באכילת הכזית הראשונה בליל החג א"כ נמצא דבשאר הימים לא ידחה מטעם עדל"ת, וא"כ לא הוי מצה הראויה לשבעה, וא"כ אפי' לכזית הראשונה לא יוכשר, ותי' ע"ז דכיון דאם נאמר דמפאת האיסור דכל שבעה גם בלילה הראשונה לא יוכלו לצאת ידי חובת העשה דבערב תאכלו מצות, א"כ שוב יש לה לעשה דלילה הראשונה לדחות את האיסור דכל שבעה, וכיון דדוחה את האיסור דכל שבעה שוב הרי ראוי לשבעה, ושוב יוצאין בה ידי חובתן במצה, ושוב הרי אינו צריך שיוכלו לאכלו בפועל כל שבעה, וע"כ שוב באמת בפועל יהיה אסור לאכלו כל שבעה, ואעפ"כ מיקרי ראוי לשבעה לענין זה לבד שתיחשב בלילה הראשונה לראויה כל שבעה, ואחר שהוא ראוי כבר אסור לאכלו בפועל כל שבעה, ועיי"ש שמביא עוד כמה ראיות לסברא זו, והוא נקרא בעולם הישיבות כגלגל החומר.

דקרא, והקשו לפי"ז האיך סוטה יכולה להבדק, הרי כל סוטה יכולה לפגל מנחתה ע"י שתחשוב מחשבת פיגול, ושוב המים לא יוכלו לבדוקה כי המנחה מעכבת, ומיישבו דלפי"ד הלח"מ שלצורך מצוה לינה אינה פוסלת בקרבן, והנה זה פשוט שאם נאמר כדבריו דליכא פסול לינה ונותר, א"כ פשוט שאין מחשבת פיגול פוסלת, כי מחשבת פיגול הוא מחשבת חוץ לזמנו, וקרבן זה אין לו זמן כלל.

ומביא ראיה מד' הגמ' (זבחים קה) דמשמע להדיא דכל פסול המחשבה הוא רק משום שהלינה עצמה הוא פסול, משא"כ אם הלינה אינה פוסלת והוא ראוי לאכילה תמיד וודאי שגם מחשבה אינה מפגל, והוא פשוט, ולפי"ז רוצה לחדש דלינה מותרת לגמרי במנחת סוטה ואינה פוסלת כלל, דאם יפסול לינה הרי גם מחשבת חוץ לזמנו יפסול, ומעתה הרי לא יוכלו לעולם להקריב מנחת סוטה דניחוש שחשבה מחשבת פיגול, וא"כ לא יהיה אפשר להקריב המנחה כיון שכל עצמה אינה באה אלא לברר עון, והרי עדיין לא יהיה בירור דאפי' תצא נקייה שמא פיגלה את המנחה, ומפני זה היא לא נבדקה, משא"כ אי נימא דאין לינה פוסלת בה הרי

לא תפסול גם המחשבה, ולא יהיה יכולת בידה לפגל ותוקרב שפיר, וא"כ נמצא שהיתר הלינה בכהאי גוונא יהי' לצורך מצוה, ועוד דהוי עיקר הקרבת הקרבן דרק בכה"ג יוסר החשש שהיא פיגלה הקרבן, א"כ וודאי ראוי לנו לומר דלינה מותרת לגמרי במנחת סוטה ואין פוסלת, וממילא אין הסוטה יכולה לפגל כלל, והא דקיי"ל דלינה פוסלת במנחת סוטה, י"ל דהיינו דוקא לדין אבל ראב"י סבר דאח"כ שאין לינה פוסלת בה, מדהוי לצורך מצוה, ולפי"ד הלח"מ בכה"ג אינה פוסלת.

ויס"ף עוד בדרכו הנפלא לומר דלאמיתו של דבר י"ל דאפי' ראב"י יודה שלינה פוסלת בסוטה, ואעפ"כ ילמוד שמחשבת פיגול לא יפסול, שהרי לא התרנו הלינה אלא לצורך מצוה כדי שלא תוכל הסוטה לפגל מנחתה, וא"כ אחרי שאין מחשבת פיגול פוסלת באמת, שוב אין שום צורך מצוה בעצם הלינה, וע"כ שפיר אסור להלין המנחה בפועל ואם לנה שפיר תופסל, כיון שלא היתה הלינה לצורך, ורק מחשבת פיגול הוא דלא פסלה שאם תפסול מחשבת פיגול שוב לא יוכלו להקריב המנחה ויהיה איפוא צורך מצוה בהיתר הלינה, ושוב הרי יהיה מותר להלין ושוב אין מחשבת פיגול פוסלת, וע"כ לענין זה לבד מהני היתר הלינה שתיחשב ראויה ללון לגבי זה שהמנחה לא תיפסל ע"י מחשבת פיגול, אבל לינה בפועל

ברכות עד בלי ד"י

מריחוק מקום וקירוב לב, אשא ברכת מזל טוב, לידידי האברך היקר והמהולל, אהוב ונערץ בפי כל, לכל אשר אליו פונה, מרבה להיטיב במידה נכונה, עסקן נמרץ לכל קדשנו, ובפרט עושה ומעשה למען הפצת הגליון הנפלא "קול התאחדותינו",

הר"ר דוד יואל קליין הי"ד

אב"י בבני ברק יע"א

לרגל שמחתו בהולדת בנו נ"י למז"ט

וברכתי אליו לרצון יעלה, שיזכה לגדלו על במות התורה מעלה, וירוה ממנו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה וגדושה.

כעתירת וברכת ידידך עוז
יואל ברי"צ פרידמאן
בארא פארק יצ"ו

ביאור עניני ארבעה תקופות השנה וענין ברכת החמה

השמש בזכותו

טובים מאדוּת שִׁבְרָא אֱלֹהֵינוּ. יִצְרָם בְּדַעַת בְּכִיָּה וּבְהִשְׁכָּל. כֹּחַ וְגִבּוּרָה נָתַן בָּהֶם. לְהִיּוֹת מוֹשְׁלִים בְּקֶרֶב תִּבְלִי:
מְלָאִים זֵיו וּמְפִיקִים נוֹגֵה. נָאָה זֵיוֹם כָּכֵל הָעוֹלָם. שְׂמֵחִים בְּצִאתָם וְשָׂשִׁים בְּבוֹאָם. עֲשִׂים בְּאֵימָה רָצוֹן קוֹנֵם:
פֶּאֶר וְכִבּוֹד נוֹתֵנִים לְשִׁמּוֹ. צִהְלָה וְרָעָה לְזִכֹּר מְלָכּוֹתוֹ. קִרָּא לְשִׁמְשׁ וַיִּזְרַח אֹר. רָאָה וְהִתְקִין צוֹרֵת הַלֵּבָנָה:

מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ (דברים יא, ל)

ביום רביעי ערבי פסחים הבעל"ט, יום שנתלו בו המאורות בימי הבריאה, נזכה אי"ה לברך "ברכת החמה", כמו שאמרו חז"ל (ברכות נט:): ת"ר הרואה חמה בתקופתה וכו' אומר ברוך עושה מעשה בראשית.

הזדמנות זו לאו בכל יומא מתרחיש, והוא בא לידינו פעם בכ"ח שנים, ובכל דור ודור נעשית מצוה זו בשמחה ובטוב לבב באופן מיוחד, כאשר מוזכר ומודגש בכל ספרי המוסקים הדנים בענין זה.

ועתה קידוש החמה זמן פקודה הוא, ובפרט בשנה זו שיחול בערב פסח שהוא זמן פקודה למחית עמלק ולביאת משיח, וכמבואר בזוהר הקדוש (ו"מ ח"ג דף רמ"ט, והו"ד בבני יששכר סוף מאמר ד') אשר לעתיד במהרה יהיה מלחמת עמלק ומחיתו בערב חג הפסח, וכן ידוע משמי' דהגה"ק מאסראווצע זצ"ל שרק ג' פעמים חל ברכת החמה בערב פסח, ובשנה זו הוא פעם האחרון שיחול בערב פסח לפני ביאת משיח צדקינו.

ויהי"ד שנזכה לקיון היעוד (ישעי' ל, כו) והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתיים כאור שבעת הימים, ביום חבש ה' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא, בביאת גוא"צ ומלכינו בראשינו בב"א.

ובהתקרב זמן המדומם והנעלה אמרנו דבר בעתו מה טוב להציג בפני קוראינו הנאמנים קצת אודות ענין תקופות השנה – במיוחד בעמדינו בתקופת ניסן אשר נקרא בפני חז"ל "תקופת חודש האביב" אשר היא א' מארבע תקופות השנה – ועניני ברכת החמה בקציר"ת האומ"ר עד כמה שידינו יד כהה מגעת.

אותו קו. רק כל יום ויום הקו של השמש נוטה לצדדים בהדרגה. תקופה מסויימת לצד הדרומי, ותקופה מסויימת לצד הצפוני. והיינו כשנגמר התקופה שנטה לצד הדרומי, מתחיל לנטות בחזרה עד להקו שהתחיל, וממשיך לצד הצפוני, וכשנגמר תקופה זו, חוזר לנטות עד הקו שהתחיל וכן הלאה, ובוזה שהשמש נוטה פעם לכאן ופעם לכאן, זה גורם לנו שינויים בכדור הארץ, ונחלקים ל-4 תקופות כזכר בפ' נח "קור חום קיץ וחורף". דהיינו כל רביע שנה (3= חדשים) הוה תקופה שלילמה.

בגמ' (שבת ע"ה ע"א) א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן, מניין שמצוה על האדם לחשוב תקופות ומזלות, שנאמר (פרי ואתחנן) ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, איזה חכמה ובינה שהיא לעיני העמים, הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות.

תקופה מהו ?

הנה השמש סובב את העולם כולו, כל 24 שעות (זורה במזרח ושוקע במערב...) אבל אינו הולך כל יום על

בלילה, ותקופת טבת בשעה 10.30 או 4.30 ביום או בלילה, וזהו מאמר שמואל הנ"ל שבוה התחלל.

נמצא, שההפרש בין שעת תחילת כל תקופה לתקופה שאחריה הוא $1\frac{1}{2}$ שעות, וההפרש בין שעת תחילת כל תקופה בשנה זו לבין שעת תחילת אותה תקופה בשנה הבאה היא יממה ושש שעות, וכשתחשוב חשבון כל תקופה בפני עצמה משנה לשנה יצא לך שש שעות (כלי חשבון הימים) הפרש בין תקופה הזו לתקופה משנה שעברה.

לפי זה, כעבור 28 שנים יושלם מחזור, ותשוב התקופה ליפול באותו יום בשבוע ובאותו שעה ביום כבתחילה, שיטה זו נקרא בשם "תקופת שמואל". שסובר ששנת החמה היא $1\frac{1}{4}$ 365 יום, ולפי זה מחשבים את התקופות לכמה דינים.

תקופת "רב אדא"

רב אדא חולק על שמואל וסובר דשנת החמה היא 365 יום 5 שעות 55 דקות 25.441 סעקונדן, ולא כשמואל שסבר 365 יום + 6 שעות שלימות). ההפרש בין רב אדא לשמואל הוא קרוב ל- $4\frac{1}{2}$ דק' לשנה, ומצטבר להפרש של יום שלם, במשך 320 שנה, ולענין עיבור השנה, היינו שצריך לעבר השנה כשהואים (ביד) שחודש האביב יהי אחר חג הפסח, והתורה אמרה: שמור את חודש האביב, אז מעברים השנה, והיו תואמים חג הפסח עם חודש האביב, והיות שחשבון

של רב אדא קשה, ורק יחידי סגולה היו יודעים את החשבון, לכן לגבי עיבור השנה, שרק ביד היו מקדשין, בזה הלם כשיטת רב אדא, משא"כ טל ומטר (שצריך להיות ס' יום אחר התקופה) וכדומה, שאף פשוטי עם צריכים לחשב, בכגון זה פסקו כשמואל, אבל בתשב"ץ ופרקי דר"א ועוד כתבו דבאמת אין סתירה ביניהם אלא ששמואל החשבוות לפשוטי העם, ורב אדא הוא החשבון האמיתי והצדק איתו.

באותו קו שהשמש עושה דרכו לסבב העולם, יש 12 קבוצות סוכבים, וכל קבוצה נראה מרחוק כאיזה צורה. לכן קראוהו בשמות, וזהו שמות המזלות, וכל חודש יש לו מזל. ואין כאן המקום להאריך בעניני מזלות רק נציין מה שצריך לעניני תקופות, וכל 3 חדישים נקרא תקופה וכנ"ל.

זמני התקופה - תקופת "שמואל"

בגמ' (עירובין נ"ו ע"א) אמר שמואל אין תקופת ניסן נופלת אלא בארבעה רבעי היום, או בתחילת היום או בתחילת הלילה, או בחצי היום או בחצי הלילה, ואין תקופת תמוז וכו', ולהבין דברי הגמרא נבאר קודם זמני התקופה:

שנת החמה היינו שחזור להנקדה שבה התחיל לסבב העולם היא $1\frac{1}{4}$ 365 ימים, וכשנחלק אותה ל-4 תקופות, תהי' כל תקופה בת 91 יום ו- $1\frac{1}{2}$ שעות. הילכך, אם תיפול תקופת ניסן בשעה 6 לפנות ערב ליל רביעי (שאכן כך הי' התקופה הראשונה לדעת ר' יהושע שבניסן נברא העולם וכו' ד' נתלה המאורות ברקיע. וכל צבא השמים התחילו לשמש העולם בשעה 6 ליל רביעי, והכי נקטינן בגמרא להלכה). תיפול תקופת תמוז כעבור (91 יום $1\frac{1}{2}$ 7 שעות) 13 שבועות באותו יום בשבוע בשעה 1.30 אחר חצות הלילה. התקופה הבאה שהיא תקופת תשרי, תיפול כעבור 13 שבועות נוספים ו- $1\frac{1}{2}$ 7 שעות,

היינו בשעה 9 לפנה"צ ביום ד'. התקופה הרביעית שהיא תקופת טבת, תיפול כעבור 13 שבועות נוספים ו- $1\frac{1}{2}$ 7 שעות, היינו בשעה 4.30 אחצה"צ ביום ד'. כשתיפול שוב תקופת ניסן, היא תיפול בליל חמישי בשעה 12 בחצות הלילה. וכשתחשוב הדק היטב, יצא לך שלעולם חל תקופת ניסן בשעה 6 או 12, ביום או בלילה, ותקופת תמוז בשעה 7.30 או 1.30 ביום או בלילה, ותקופת תשרי בשעה 3 או 9, ביום או

ברכות האילנות בשעת התקופה

הנה אמרו חז"ל (ברכות מג): אמר ר' יהודה, האי מאן דנפיק ביומי דניסן, וחזי אילני דקא מלבלבי (ורואה עצי פרי שמוציאים פרח) אומר ברוך וכו' שלא חיסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להיתנאות בהן בני אדם (בטוש"ע או"ח סי' רכ"ו סעי' א' הגירסא ליהנות). ע"כ.

ובמגיד תעלומה (להבני יששכר) כתב דעפ"י הקבלה אין לברך רק ביומי דניסן, אך הוסיף דמייירי בניסן "דתקופה", וכ"כ בהגהות חת"ס (בשו"ע שם) וז"ל: ממורי זצ"ל קיבלתי, כל זמן שנמשך ימי חודש ניסן דתקופה, לתוך חודש אייר, כגון אם חל תקופת ניסן - כ' ניסן, אז יש זמן לברך עד כ' אייר (הובא בליקוטי מהרי"ח סוף ח"א).

אמירת ותן טל ומטר

בש"ע או"ח (הל' תפילה סי' ק"ז סעי' א): מתחילין לשאול (ותן טל ו)מטר בחו"ל בתפילת ערבית של יום ששים אחר תקופת תשרי. וברא"י ישראל מתחילין לשאול מליל ז' במחשוון ע"כ לש' המחבר.

יש מחלוקת הפוסקים האם צריך ס' מעת לעת מיום התקופה, או לאו דוקא - וצריך לבקש מטר מתחילת יום ס' ואפי' שעדיין לא נגמדה ס' יום מעל"ע מהתקופה, ובביאור הלכה (שם) הביא החיי אדם בשם הפר"ח, שסובר דבדיעבד כששכח לבקש מטר כשעדיין לא נגמר ס' מעל"ע אזי מונין מעל"ע ולכן א"צ לחזור לראש ולפיי"ז היות דהתקופה נופלת רק בשעות 9 או 3 ביום או בלילה (כ"ל), לעולם א"צ לחזור בתפילת מעריב הראשונה (כשהתפלל לפני השעה 9 ושכח לומר טל ומטר). אבל לאמיתו של דבר הביא הביה"ל הרבה אחרונים, שלא הזכירו החילוק, ויש שכתבו בפי דאיתו כן.

ענין הסכנה ששורה בשעת התקופה

מחובת הדברים נעתיק לשונו של האבודרהם (בשער התקופות) וז"ל: "מצאתי כתוב, שיש לזהר בכל תקופה מארבעתן, שלא לשתות מים בשעת התקופה, (אגב, חזינן מהכא שחושש רק "בשעת התקופה") משום סכנה, שלא ינוק ויתנפח, מפני שבתקופת ניסן נהפכו מימי מצרים לדם לפי רגע, וכן בתקופת תמוז, לפי שבשעה שאמר הקב"ה למשה ואהרן ודברתם אל הסלע לעיניהם, ונתן מימיו וגו', והם לא עשו כן, אלא היס אורת, וזבו ממנו דם, שנא (תהלים עח) הכה צור (פי' הסלע) ויזובו מים, ואין זיבה אלא דם, שנאמר וכו', ובאותה שעה לקו כל

המימות בדם, וכן בתקופת תשרי, לפי שבאותו פרק בא אברהם לשחוט את בנו, וטפטה הסכין דם, ואותו טיפה נתפרשה במימות. וכן בתקופת טבת, לפי שבאותו פרק נשחטה בת יפתח, (כידוע שגדל לדי, שאם ינצח במלחמה יקרב לדי' הראשון שיצא מפתח ביתו, וכן עשה שהקריב בתו (עי' שופטים פרק י"א)) ונהפכו כל המימות לדם, ואי אפשר לעולם בלי צחצוח דם באותן פרקים.

וי"א שארבע מלאכים ממונים על המים כל אחד בתקופתו ומתחלפין, וכשזה יוצא וזה נכנס, עומדים המים בלי שמירה, וי"א שהשטן משליך טיפה מזה במים.

וכתב החכם בן עזרא, ששאל לרבינו האי, למה נהגו ישראל הדדים במערב להשמר שלא ישתו מים בשעת התקופה, והשיב כי נחוש בעלמא הוא, בחבור שהוא תחילת השנה, ולא ירצו לשתות מים שימצא חנם (פי' כי כמו שאנו עושים סימנא טבא בראש השנה ואוכלים דברים ערבים ומתוקים שיהי' שנה טובה ומתוקה, כמ"כ בתחילת התקופה רוצים שיהי' להם

פרנסה, ולכן אינם שותים מים שזהו דבר זול ובחיים) על כן יאכלו בה כל מתוק להיות שנתם מתוקה, ואני אומר (האבן עזרא) מתוקה שנת העובד השם, הבוטח בו לבדו, והנה היודעים תקופה, האמת לא אמרו כי תזיק לאוכל ושותה, ודבר הניפוח (כ"ל) שיחות הזקנות והדרש שנשחט יצחק ובת יפתח יש לו סוד, כי לא נשחטו כלל, כאשר פירשתי, ע"כ לש' האבן עזרא.

ויש מהגאונים שאמרו על התקופה, כי לא נחש ביעקב אלא הקדמונים אמרו אלה הדברים להפחיד בני אדם, שייראו מהשם ולא יסיפו הרשעים לרשוע, וישונו. ע"כ לשונו הזהב של האבודרהם.

שאיבת מים שלנו בשעת התקופה

בש"ע יור"ד סי' קט"ז סעי' ה', הביא הרמ"א מנהג פשוט (פי' שנחפשט המנהג) שלא לשתות מים "בשעת התקופה" וכן כתבו הגאונים ואין לשנות (אבודרהם ועוד) עכ"ל. בהשקפה ראשונה משמע שהסכנה היא רק "בשעת התקופה. ביום בהל' פסח סי' תנ"ה סעי' א' (בהל' מים שלנו) כתב הרמ"א [שאם שאבו מים שלנו, בשעת התקופה] אין לשמוך המים שלנו שנשאב כשהתקופה נופלת, שנאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע, ומ"מ טוב לכתחילה להשים ברזל [מק], משום חומרת פסח, מפרשים] במים לפני התקופה, עכ"ל. הרי לן שהמים אסור מפני הסכנה אף "לאחר" התקופה, כמו"כ בהל' ברכת הפירות סי' ר"ו סעי' ו' כתב [במג"א, ומביא] במשנ"ב סוף הסימן, אם בירך שהכל ואמרו לו שהגיע זמן התקופה, ימתין עד שיעבור התקופה ואפי' למ"ד שמים שהי' בזמן התקופה אסור לשתות אפי' הכי שפיר דמי, דשומר מצוה לא ידע דבר רע ע"כ. הרי דזולת הטעם דשומר מצוה וכו', אסור לשתות ואף "לאחר" התקופה.

הברזל וע"ש הפס' תרועם בשבט ברזל, היינו שהקב"ה ישבור ויהרוס אלו שמציעים את ישראל, בזכות השבטים שגוללו מברז"ל, ר"ת בלחה רחל זלפה לאה, מביא תפילה שצריך להגיד כשמנחם הברזל, וכתב וז"ל: ולכן צריך ליזהר להזהיר לנשים דוקא, בשעה שמגניחים הברזל מפני התקופה, לזכר זכות האמהות - בלחה, רחל, זלפה, לאה, שזכותן יעמוד לנו להצילנו מכל גזירות רעות וקשות, כי ענין גדול הוא כשמצורף מעשה עם מחשבה, והוא יחוד גדול וחביב מאוד לגבי הקב"ה ומציל מכל רעה ומכל פגע רע בעזהש"ת, עכ"ל.

שיטות המקילין

והש"ך ביו"ד סי' ק"ז הביא שיש להקל במבושל, או כבוש, או מלוח, ויש להם ע"מ שיסמוס ומ"מ טוב להחמיר בזה ע"כ.

בשיבולי לקט כתב עוד קולא דבמקום ישוב א"צ לחוש אלא במדבר, והיעב"ן במור וקציעה, כתב, דאין חוששין כל עיקר בזמנינו, והחיד"א חולק עליו וסובר דאין להקל נגד הראשונים.

בשו"ת כח שור כתב דהיות שאין אנו בקאיים, אם התקופה האמיתי הוא כשמואל או כשיטת רב אדא, לכן יש להקל.

היוצא לנו מכל זה דיש הרבה דיעות להקל, (והמחמיר בודאי תבא עליו ברכה)

הנהגת רביה"ק בעל "דברי יואל" זי"ע

רבינו ז"ל הקפיד מאוד בכל התקופות, וכשחל פעם התקופה בליל שב"ק בשעה 10.30 צוה להניח ה"נעגעלאך" על המשקין וגם על האוכלין, ואפי' על החלות צוה להניח.

ובשנת תשל"ח בתקופת תמוז שאל רבינו האם כבר הניחו ה"נעגעלאך", ואולי מחמת גודל קדושתו ופרישותו בכל דבר שבקדושה, הקפיד נמי לפי דיעות המחמירין שחששו לזה.

הפ"ח (סוף סימן תכ"ח) כתב: מה שנהגו העולם להכריז זמני התקופות, כדי שיזהרו העולם מלשתות מים בשעת התקופה משום סכנה, שלא יזוק ויתנפח, והעולם לא נהג להכריז אלא בתקופה הראשונה (תקופת ניסן) משמע שזהו עיקר, ואל תחוש לדברי החכם אבן עזרא שכתב שדבר הניפוח היא שיח' זקנות, שהרי אנו בזמנינו זה, שמענו כמה וכמה ניפוחים משתיית מים בעת התקופה מהם מתרפאים מהם מתים.

בקף החיים הביא בשם הריקנטי והציוני, הטעם שחששו לשתות בשעת התקופה, היא עפ"י סוד, ומשמע מדבריו שהחשש היא רק כשהתקופה חל בלילה, משא"כ ביום אין לחשוש, והמהרש"ם בדעת תורה הביא שיטה זו.

הנחת הברזל ומנהגיו

מהרמ"א שכתבנו לעיל משמע שצריך להניח הברזל "בתוך" המים, והש"ך מביא מהג' העולם להניח ברזל "על" כל "המאכלים והמשקים". בדרכי תשובה ביו"ד הביא שצריך להניח "בתוך" המים, כדמשמע מהרמ"א. ועיין בדעת תורה להמהרש"ם שהביא המנהג להניח "על" כל המים והמשקאות, עוד הביא ששמע בשם ר"ש קלוגר שא"צ לשם דוקא ברזל אלא אף בשידה ותיבה של ברזל, או שגגו או שצידיה של ברזל סג. לפי"ז אפשר להקל לשם ב"פריזידער" או ב"פריזער" ואפי' הדברים שמגניחים ב"קאנזרווען פושקעס" ועוד. בפמ"ג מסתפק אם צריך להניח דוקא "ברזל" או לאו דוקא, לפי"ז אפשר להקל כשעטוף המאכל ב"זילבער פאפיר". כמו"כ מקיל שם בצידוד וחתום וכמעט חוב הדברים כהיום (הן הבקבוקים למיניהם והן הקאנזרווען פושקעס" וכיו' סגורים וחתומים הדק היטב).

תפילה בשעת הנחת הברזל

בקב הישר (פרק מ"ז) אחר שמביא רמז להנחת

ברכת החמה בשעת התקופה

בגמ' (ברכות נ"ט ע"ב) ת"ר הוואה חמה בתקופתה וכו' אומר ברוך עושה בראשית [בטור וש"ע סי' רכ"ט גרסו ברוך... עושה "מעשה" בראשית] ופריך ואימת הוי, אמר אביי כל עשרים ושמונה שנים, והדר מחזור, פי' דכל 28 שנה מתחיל מחזור (גדול) חדש, ואז בתחילת התקופה כשוואה החמה כמו שהיתה בתקופתה הראשונה, מברך הברכה, וכאמור בשנה זו הזמן הוא ביום רביעי בערבי פסחים הבעל"ט.

קידוש החמה בעל תומר

בקונטרס "יזרח אור" (שיצא לאור לקדוש קידוש החמה תשמ"א): מתאר מעמד קידוש החמה אצל מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע בשנת תשי"ג, וז"ל:

סדר קידוש החמה היה ביום כ"ג ניסן אסרו חג של פסח שנת תשי"ג לפ"ק, וביום אחרון של פסח אחד קריאת התורה ואפטרותא דיומא הכריז השמש שלמחר בבוקר יתאסף הקהל ברחוב לפני הבית המדרש בשעה שש בבוקר כדי לברך ברכת החמה.

בבוקר התאסף הקהל ועיניהם כלות ומיחלים לביאת רבינו, ובשעה שש וחצי בבקר בא רבינו מעוטר עם השטריימעל (י"א כי רבינו חבש שטריימל רק מחמת שהיה ביום ראשון ומחמת חביבות המצוה לא הי' ישן רבינו כל אותו הלילה על כן לא פשט את הבגדי שבת), והיה בדעתו לילך מקודם למקוה, אבל כאשר בא לבית המדרש היה נראה סימני טהרת השמים מן העבים וברגעים אחדים נראה השמש, ותומ"י פתחו לפניו הספר שדי חמה [מערכת הברכות אות ח"ת] ואמר על הסדר ויהי נועם וכו', פתח אליהו וכו', קם רבי שמעון, תורה וביאים וכתובים, לשם יחוד קודשא בריך הוא כו', ונראה השמש כולו, ואמר הפסוקים של אותיות שם הוי' והללויה הללו את ה' וכו' עד חק נתן ולא יעבור.

ובהתלהבות גדולה נתן קולו קול עוז ובירך הברכה ברוך אתה ה' וכו' עושה מעשה בראשית והקהל עמו, ואחר כך אמרו אנא בסח וכו', למנצח מזמור שיד וכו' [ותהלים ס"ז], למנצח מזמור לדוד [ותהלים י"ט], שיר למעלות וכו' [ותהלים קכ"א], תנו רבנן הוואה חמה וכו' [וברכות י"ט], ושמש אומר [ובריתא דפרק שירה].

ואחר כך התחיל רבינו לומר החרוז קל אדון וכו', בניגון טובים מאורות וברקדים של שמחה, ואחריו אמר עלינו וכו', ועל כן נקוה וכו', והמשנה רבי חנניא בן עקשיא, ואמרו קדיש דרבנן, ומודים אנחנו לך וכו' עד אמן כן יהי רצון, ונכנסו לבית המדרש בזמר ובריקוד והיו מרקדים כמ חצי שעה, ואחר כך התחיל רבינו לדבר עם כמה רבנים מעיני ברכת החמה ואמר תורה ובגמר התורה היה מאחלים הרבנים לרבינו שנזסה שנית לברכת החמה.

ומן הנכון להעתיק כאן מה שרשם הרה"ג ר' יהושע העשיל הלוי דייטש אבד"ק פריימאן - לאס אנזשעלעס יע"א (כפי שנדפס בקונטרס "ברכה וישועה" - תשמ"א): "בשנת תשי"ג זכיתי להיות אצל כ"ק מרן רשכבה"ג אדמ"ר מסאטמאר זי"ע באסרו חג בבוקר בשעת קידוש החמה, שהיה מרן זי"ע לבוש

בשטריימל ופניו צהלו כשמש בצהרים בעת אמירת המזמורים ועשיית הברכה, אשרי עין ראתה זאת וסיפר אז ואמר בשם הגה"ק מרן הדברי חיים זי"ע"א שפעם אחד איחר מאד מעת תפלת נעילה, ואמר אח"כ הפירוש בפיו "היום יפנה השמש יבא ויפנה נבואה שעריך" - שרק אז היום פנה והולך לו, בשעת שהשמש יבוא ויפנה, כי "שמש" ר"ל הצדיק - ובעת שהצדיק עומד וגומר תפלתו אז היום הולך לו, ע"כ.

ואז אמרו החוזים שיהיה יום המעונן, ואמרו רבים לכ"ק מרן זי"ע לשיכור עיראפלאן וליסע למעלה מעננים לברך משם ברכות החמה, אבל כ"ק מרן זי"ע השיב להם שבאם לא יהא באפשר לברך יאמרו כל התפלות והברכה בלי שם ומלכות כפסקו של השדי חמד, ולא רצה ליסע. אך כאשר הגיע הזמן וכ"ק מרן זי"ע היה מוכן לברך על החמה זרח השמש והאיה, וראינו בחוש שבעת שה"שמש" היינו "הצדיק" עמד לברך על החמה נתפזזו העננים, וברכנו כולנו בשם ומלכות, וראו כל העם כי שם ה' נקרא עליהם.

אחר קידוש החמה התחילו לומר אל אדון ובניגון שמזמרים טובים מאורות אחר קידוש לבנה] ושרדו וזמרו ועשו רקודין של מצות בחוץ ואח"כ בביתו נאווה קדש במעמד כ"ק מרן זי"ע רבנים גאונים גדולי הדור. ומרן ז"ל אמר חידושי תורה ואח"כ אמר מרן זי"ע שנזסה עוד לברך על השמש בביאת המשיח צדקינו שאז יהיה אור השמש שבעתים כאור שבעת הימים, אכ"י.

ועי' בקי' סדר ברכת החמה (שייל ע"י מבצר הכוללים דקריית יואל) שמופיע שם לראשונה כל הדברות קודש מה שהשמייע רבינו הק' בעל דברי יואל ז"ל במעמד זה.

וזאת הברכה אשר ברך משה

בשנת תשמ"א זכה רבינו בעל ברך משה זי"ע לברך ברכת החמה, ועי' במדור "משולחן מלכים" בגליון זה מה שסיפר כ"ק הגה"צ הישיש מאדווארי שליט"א שבשעה ההוא התפרסם ברחוב מודעה שיהי מקום מיוחד לבית יעקב אלו הנשים, והגה"צ מאדווארי הודיע זאת לרבינו, או אז חגר מתנוז בשיטות "חדש אסור מה"ת", וגמר אומר לבטלו, ונהגו כאז ומקדם שנשים אינו מתאספות במעמד ז.

וכן לא לבש רבינו בגדי שבת בעת ברכת החמה רבינו, וכן הורה מרן רבינו הגה"ק שליט"א (כמובא בקונטרס השמש בגבורתו שייל ע"י ת"ת קריי).

אחר ברכת החמה רקדו כל העם עד הביהמ"ה, ובדרך אמר רבינו ד"ת, ולא נרשמו אז וחבל על דאבדין.

קיצור דינים מפסקי הראשונים והאחרונים עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

חוקים להורותם

כמה פרטי דינים לליל הסדר

נערך ונסדר ע"י הרב וחיהל מיכל אברהם פרידמאן שלי"א

שיעור השתה

כתב ג' טעמים להחמיר כשי' הצ"ח: א) דהרבה פוסקים חששו לשיטה זו, חת"ס בתשו', מהר"ם שיק, הגר"א מובא בס' מעשה רב ועוד. ב) דנפסק בשו"ע דבערב פסח לא ישתה יין מעט דמיסעד סעיד, ויין הרבה ישתה דגורר תאוות המאכל, וכתה המ"א דין הרבה היינו ב' כוסות וראיתו מב' כוסות ששותין קודם אכילת המצה ולא חששו למיסעד סעיד, ולפי"ז למנהגינו ששוהין הרבה זמן בין כוס א' לב' יותר משיעור עיכול, שוב לא נחשב כשותה ב' כוסות, אלא כל אחת בפנ"ע, וממילא שוב איכא חשש דפורתא מיסעד סעיד, על ק טוב לשתות שיעור גדול של רביעית שהוא ב' רביעיות לפי שיעור הקטן וממילא זה הכוס בעצמו יהא נחשב לטובא ומיגרר גרי. ג) עוד טעם כתב להחמיר כהצ"ח לפי מה שהבאנו לעיל כדי שיהא נחשב לקידוש במקום סעודה.

משך השתה

לכתחלה צריך שישתה רוב הרביעית בבת אחת דהיינו שישתה אותו בשתיה אחת ולא יפסיקנו לשתי תיות, ולכן אין ליקח כוס שפיו צר מפני שלא יוכל לשתות רביעית בבת אחת (תמ"א סעי' ט"ו כתב לגבי כוס צר, ובמ"א כתב לשתות בב"א ומובא למעשה בשוה"ר ר' במשנ"ב). ואם אינו שותהו בבת אחת, לפחות יזהר שלא להפסיק מתחילת השתיה עד סוף השתיה יותר מכדי שתית רביעית [דהיינו זמן שאדם שותה רביעית משקה], ובדיעבד אם שהה באמצע השתיה כל כך עד שיש מתחילת השתיה עד הסוף יותר מכדי שתית רביעית, אזי בב' כוסות הראשונים יחזור וישתה בלא ברכה, ובב' כוסות האחרונים לא יחזור וישתה (ויסמוך על הפוסקים דיצא בכ"ה גוונא, ובב' כוסות אחרונים חמיר טפי השתיה באמצע משום חשש שכרות או משום מוסיף על הכוסות ואכמ"ל).

ואם שהה מתחילת השתיה עד סוף שתית הרביעית יותר מכדי אכילת פרס [דהיינו ד' מינוט בערך] אזי צריך לחזור ולשתות אף בכוסות האחרונים (שוה"ר ומשנ"ב שם, ובשעה"צ מחלק בין אם היה בדעתו לשתות עוד דא יחזור וישתה בלא ברכה, לבין אם לא היה בדעתו לשתות עוד דא לא ישתה שנית משום חשש דנראה מוסיף על הכוסות משום הברכה).

קטנים

קטנים שהגיעו לחינוך דהיינו קטנים שהגיעו לזמן שראוי לחנכם לשמוע הדברים שאומרים על הכוסות כגון שהם יודעים מענין קדושת יום טוב, ויש בהם דעת

בשיעור שתיית הכוסות איכא כמה דעות: א) ו"א שלכתחלה צריך לשתות כל הכוס אפי' שהכוס גדול שמחזיק בו כמה רביעיות ובדיעבד יוצא בשתיית רוב הכוס (שוה"ר ס' תע"ב סעי' י"ג דעת הרמב"ן וכו"כ הב"ח והפ"ח דבד' כוסות של פסח החמירו חכמים לשתות כל הכוס יותר משאר שבתות וי"ט).

ב) ו"א שלכתחלה ישתה רוב הכוס ואפי' מחזיק כמה רביעיות (דעה ב' במחבר עפ"י דעת הרמב"ן).

ג) ו"א דדי לכתחלה בשתיית רביעית כולו ובדיעבד יוצאים בשתיית רוב רביעית (דעה א' במחבר).

ולכתחלה טוב לחוש ולשתות כל הכוס ועכ"פ לשתות רוב הכוס, ומי שאין בדעתו לשתות הרבה, נכון שיקח כוס קטן שיוכל לשתות כל הכוס או רובו (שוה"ר לענין כולו ומשנ"ב לענין רובו).

ובשתית כוס האחרון צריך לכו"ע לשתות עכ"פ רביעית שלם בכדי שיוכל לברך לאחריו ברכה אחרונה בלי פקפוק (כמו שנתבאר בס' ק"צ דבשתיית רוב רביעית הרי נכס לספק ברכה, ולפי"ז די אם שותה רק בכוס השלישי רביעית דהעיקר הוא שיהא כוס אחד ששותה ממנו רביעית שלם שיחול עליו ברכת על הגפן, ובס' יגד משה ס' ו' סק"ז כתב טעם נוסף בכוס ראשון לשתות רביעית שלם בכדי לצאת בשתיית הין דין קדוש במקום סעודה (כדפסק המחבר בס' רע"ג דבשתיית כוס רביעית מהקידוש יוצאים קידוש במקום סעודה) וממילא ליכא חשש מה שיוצאים לחוץ לביל פסח בפרט הנשים והמשמשים מהקידוש עד הסעודה והוי שינוי מקום (והוא כתב שם גם בכדי לצאת שתיית רביעית כשי' הצ"ח).

ואף להסוברים דמצוה מן המובחר לשתות כל הכוס, עם כל זה אין קפידא במעט הנשאר (א"א ס' תע"ד).

שיעור רביעית

שיעור רביעית לפי מידות זמנינו, לשי' הצ"ח וכן דעת החזו"א - 150 גרם כמנין כ"ח הגר"ן, ולדעת ר"ח נאה - 86 גרם כמנין כוס.

הגביעים הבינונים המצויים כהיום מחזיקות בערך 170 גרם (אפשר למדוד לפי כוס חד פעמי שהן מחזיקות 200 גרם). ובזמירות דברי יואל לשבת הביאו שרבינו ז"ע החמיר לקידוש כשי' הצ"ח, וכן לביל פסח (ובס' יגד משה

הכוסות על הסדר

ד' כוסות צריך לשנותן על הסדר דהיינו שיאמר ההגדה בין כוס לכוס, ואם שתאן זה אחר זה שלא כסדר דהיינו בלא אמירת הגדה בנתיים לא יצא וצריך לחזור ולשתות (שו"ע סי' תע"ב סעי' ח' שכן כתב הפר"ח וביאור"ל ס"ט). וה"ה אם שתה כוסות הראשונים על הסדר ורק כוסות האחרונים שתה שלא על הסדר, דהיינו ששתה כוס רביעית תיכף אחר כוס שלישית נמי לא יצא (משנ"ב ס"ק כ"ו).

וצריך לזרז הנשים בזה שהם טרודות בהכנת התבשילין לפני הסדר, או שטרודות עם הילדים להשיכבם לאחר הסדר - שיאמרו ההגדה [ועכ"פ חלק מההגדה] בין הכוסות, או שלפחות ישמעו מבעליהן.

ורחץ

ראוי לכל אחד שנוטל ידיו לטיבול ראשון שיכוון בפירוש שלא לצאת בנטילה זו חובת הנטילה לסעודה (פמ"ג סי' תע"ג סעי' א') בכדי שברכת על נטילת ידים שיעשה לפני הסעודה לא תהא לבטלה.

כרפס

בורא פרי אדמה - כשמברך בורא פרי אדמה יכוין לפטור בברכתו גם את הכזית מרור, וצריך להקפיד על זה שכל המסובים יכוונו לפטור המרור.

אם אירע שאכל כזית שלם מהכרפס ג"כ לא יברך אחריו, ואם אירע שאכל כזית ובירך בורא נפשות אף על פי כן לא יברך ברכת בורא פרי האדמה על המרור, וכן אם שכח ולא התכוין בברכת בורא פרי האדמה לפטור את המרור, אפילו הכי לא יברך על המרור בורא פרי האדמה (עפ"י הגמ"א שו"ע"ר ומשנ"ב, והטעם בכל זה דאיסא מחלוקת ראשונים אי המרור צריך ברכה לחוד או שנפטר [או מחמת הסעודה או שהכרפס פטור, ומספק אנו מכוונים לפטור עם הכרפס ולכן אוכלים פחות מכזית כדי שלא ליכנס לספק ברכה אחרונה על הכרפס ובזה יפטור את המרור, וכל זה בכדי לצאת את כל השיטות, אולם בדעבד איך שיהיה לא יברך לא ברכת נפשות על הכרפס ולא אדמה על המרור דממנ"פ יוצא לפי איזה שיטה וספק ברכות להקל).

הסיבה - הכרפס נוהגים לאכול בלא הסיבה (באחרונים איסא חילוקי דעות בזה, ובשו"ע לא נזכר הסיבה, ובברכי יוסף כתב דלפי טעם הכלבו דרמז כרפס "ספך" כלומר שנשתעבד סבלות בפרך או דששים רבוא נשתעבדו בפרך אם כן הוא זכר לעבדות וכמו מרור שאין אוכלים בהסיבה, וכ"כ בליקוטי מהרי"ח שק פשט המנהג).

שפית יין מהכוסות

אחר גמר השפיתות ישפוך היין למקום שלא ידרבו בו בני אדם כמו מי נטילת ידים שחרית ומים אחרונים, וכן מובא דרביה"ק בעל דברי יואל ז"ע הקפיד שתיכף אחר השפית יוציאו היין הנשפך, ולא המשיך באמירת ההגדה עד שהוציאו כל היין הנשפך (וכן מובא בהגדת חיים לראש לשפכם במקום שלא ידרבו בו, וכן בהגדת זרע קודש (ראפשיץ) והטעם לפי שהיין הנשפך הוא חלק הס"א כמ"ש במשנת חסידים).

להבין מה שמספרים להם מציאת מצרים, חייב אביהם לחנכם וליתן להם ד' כוסות (סי' תע"ב סעי' ט"ו, ובחב"י יעקב כתב דהחייב הוא מגיל ה' ר' שנים כל אחד לפי השגתו. ודי שישתו כל אחד כמלא לוגמיו דדיה ואף שהוא פחות מרביעית (משנ"ב ס"ק מ"ז) אולם במסגרת השולחן כתב דמשמעות הפוסקים דצריך לשתות רוב רביעית וכ"כ במעדני השולחן).

נוהגים ליתן ד' כוסות אף לקטנים ביותר שעדיין לא הגיעו לגיל חינוך (ח"י בשם מהר"ל, וכן הביא ביוגד משה בשם ס' פסח מעובין, ושם העתיק מס' סדר היום דכתב "כבר נהגו העם לתת לפני כל אחד כוסו ואפילו לפני הקטנים כדי שישאלו ומנהג יפה הוא", ומשמע דאף שלא הגיעו לחנוך עדיין יש ענין לתת להם בכדי שישאלו).

נשים

נשים גם חייבות בד' כוסות ובכל המצוות הנוהגות באותו הלילה כגון מצה, מרור, סיפור יציאת מצרים (ואף דהוי מצות עשה שהזמן גמא דנשים פטורות, אעפ"כ חייבות הן בכל המצוות, דאכילת מצה הן חייבות כיון שהוקש אכילת מצה לאיסור אכילת חמץ, וכשם שנשים מזהירות באכילת חמץ, כך הן חייבות באכילת מצה, ובשאר מצוות הלילה הן חייבות מפני שאף הן היו באותו הנס).

ובסידור יעב"ץ (שער השיר כ"ג ע"ב) כ' דאף דנשים חייבות בד' כוסות, מ"מ לא ישתו יותר משיעור מצומצם. כמ"כ יקפידו הנשים לומר ההגדה במיוחד הפיסקא "רבן גמליאל אומר" שהרי מי שלא אמר זה לא יצא ידי חובתו, ונוהגין שקוראין אותם לשמוע העשרה מכות שהביא הקב"ה על המצרים (משנ"ב סי' תע"ג ס"ק ס"ד).

אכילה או שתיה בין כוס ראשון לשני

שתיית יין בין הכוסות - ראוי ליזהר שלא לשתות יין בין כוס ראשון לשני בכדי שלא ישתכר וימנע מלעשות הסדר וקריאת ההגדה (שו"ע סי' תע"ג סעי' ג'). ושאר משקים שאינם משכרים יכול לשתות בין הכוסות (משנ"ב בשם ח"י, ובס' יוגד משה מובא מס' תולדות שמואל שהגה"צ מאונסדארף ז"ל שהיה בכור ומה מתענה בכל ערב פסח היה אוכל מרק בין כוס א' לב', ובשו"ע"ר כתב דמשקים שהם חמר מדינה אסור לשתות בענין שצריך לברך עליהם דאז נראה כמוסיף על הכוסות, ולצורך גדול שהוא צמא מאוד מותר לשתות אף יין (שו"ע שם).

ולאחר מזיגת כוס שני ובפרט אחר שכבר התחיל לומר ההגדה צריך להחמיר לכתחילה שלא לשתות אפי' שאר משקים וכן שלא לאכול (דנחלקו הראשונים דדעת הר"ה דמותר להפסיק באמצע ההגדה ודעת הרמב"ן והר"ן דאסור להפסיק באמצע ההגדה ואפילו עדיין לא התחיל ההגדה רק שמזג הכוס והכן עצמו לאמיתת ההגדה אסור כסתימת המח' וכן פסק המשנ"ב דאסור להפסיק).

ולצורך גדול כגון שהוא צמא מאוד או שהרעבון מפריעו באמירת ההגדה אפשר להקל ולאכול או לשתות אף בעת אמירת ההגדה (דכמה אחרונים מקילים בזה כדעת הר"ה הח"י והפר"ח וכן כתב למעשה בשו"ת שבה"ל ח"ט סי' ק"ח).

רצה

אם ברור לו ששמר ידיו משעה שנטל ידיו בפעם ראשונה ולא נגע במקומות המטמאים - נכון שיטמא ידיו והיינו שיעג במקומות המכוסים וכדו' בכדי שלא תהא חשש ברכה לבטלה. (ביאור"ל סי' תע"ה ד"ה יטול).

מוציא מצה

שיעור כזית לצאת כזית מצה דאורייתא - נקטו הפוסקים שהוא 30 גרם.
ומצות שלנו בדרך כלל משקלם כ-80 - 90 גרם, הרי שליש מצה עולה לכזית.

כמה מדיניות באיסור שיחה בטילה בלילה זה

א] מעיקר הדין משבירך על אכילת מצה לא ישיח בדבר שאינו מענין הסעודה עד שיאכל ה"כורך" בכדי שתעלה ברכת המצה והמרור גם על כריכה זו (שו"ע סי' תע"ה סעי' א', דהכריכה אנו עושים זכר למקדש ואז היה עיקר המצוה רק בכריכה). ובדיעבד אם שח בינתיים אינו צריך לחזור ולברך על הכריכה (משנ"ב שם)

ב] בשל"ה (מס' פסחים ד"ה ויחזור) כתב שיש ליזהר משיחה שאינו מענין הסעודה אחר אכילת אפיקומן כי ברכת אכילת מצה עולה ג"כ על אכילת אפיקומן, ובס' שער המלך כתב שם עוד טעם לזה וז"ל: שלא ידבר שום שיחה בטילה בעת שיוסב על ההסיבה רק בסיפור יצי"מ כמו שזכרתי וגם בשעת האכילה לא ידבר דברים בטלים לפי שאומרים חצי הלל קודם אכילה וחציו לאחר האכילה ומה שהוא מדבר שלא לצורך הוי הפסק, עכ"ל. ובחק יעקב (סי' תע"ה ס"ק י"ד) כתב שזהו חומרא יתירה נגד משמעות הפוסקים וא"א ליזהר בזה (ושם ביאר דווקא עד אכילת הכריכה יש טעם שלא יפסיק משום שיש אומרים שעיקר המצוה הוא הכריכה ועליה צריך לברך, ובליקוטי מהר"ח הביא טעם לחומרת השל"ה דלכמה ראשונים (רש"י, רשב"ם) עיקר המצוה היא האפיקומן וכדי לחוש לשי' אין להפסיק בין ברכה לאכילת האפיקומן).
ג] מנהג ראוי וטוב שלא לדבר שום שיחת חולין מתחילת הקידוש עד גמר ההלל (כפ' החיים סי' תע"ג בשם סי' לב דוד וטעמו כי הכל יחד גמור ואין להפסיק בנתיים).

וזו לשון השל"ה הק' (פסחים) "וקדושת הלילה זו וכל הדינים הנוהגים היא קדושה רבה במאוד כי אז בחר בנו הש"ת מכל העמים וקדשנו במצוותיו, על כן ראוי

לאדם להיותו נזהר שלא ידבר בלילה זו שום שיחה משיחת חולין ויזהיר בני ביתו על זה ולא יהיו נפרדים מדביקות הש"ת רגע כמימרא רק יתעסקו הכל במצוות הלילה ובסיפור נסי מצרים ולפרסם לבני ביתו, ואם הקב"ה חלק לו חלק בבניה ויודע סודות הענינים יעסוק בהם", עד כאן לשון קדשו.

עד שתחטפנו שינה

חייב אדם לעסוק בהלכות פסח וביציאת מצרים כל הלילה עד שתחטפנו שינה, וכל המרבה לספר הרי זה משובח.

בשער הכוונות (סוף דרוש ג' לפסח) כתב ראיתי אנשי מעשה נוהגים לעסוק בתורה כל ליל פסח עד הבוקר עכ"ל, וכ"ה בשו"ע האריז"ל (כוונת פסח ג') ראיתי אנשי מעשה שבלי ליל פסח לא היו ישינים אלא היו נעורים כל הלילה ומתעסקין ומספרים ביציאת מצרים עד הבוקר ע"כ, ובאבן עזרא עה"ת (שמות יב, מב) כתב ליל שימורים הוא לה' וכו' ויש מפרשים אותו כטעם שומרי החומות (שה"ש ה' ז) שלא ישנו רק יודו ויספרו גבורות ה' בצאתם ממצרים וככה רמזו וכו' עיי"ש, וכ"כ בחזקוני (שם) עיי"ש, ועי' בפתח"ד אר"ח (סי' ר"פ) שמברר למה ליכא איסור בנדידת שינה מעיניו בשבת וי"ט כשניעור כל הלילה אל"ג שצער הוא לו עיי"ש.

ובהגדה דברי יואל כתב שרבינו ז"ל היה נוהג אחרי עריכת הסדר להישאר לישב על כסא ההסיבה שלו ואמר שיר השירים בדביקות ובהתעוררות ולא נכנס אל ביתו לחדרו עד אור הבוקר (ועי' בלקט יושר שהתה"ד ישן ב הלילות על מיטת הסיבה שלו, וכ' ולא ידוע לו ל"כ טעמו עיי"ש, ועי' בייגד משה דף רס"ז הטעם, וכמו שמובא בהגדה ד"ח בקונ' עקבי חיים נהגו כן גם מרנן מצאנו ושינאווא צ"ל).

אך אדם חלוש או מי שמניעת שינה תגרום לו להטרד בתפילת שחרית, מוטב לו לישון בכדי שיתפלל כראוי (סידור יעב"ץ, הגדת מהר"ל).

סגולה למניעת שינה - כשאדם דבק במחשבתו תמיד - שהכל, אף הדברים הטבעיים הם מאתו ית' - זוכה בליל הפסח להלהב מהנסים הגלויים של יציאת מצרים, והתלהבותו מונעת שינה כמענינו ואינו מרגיש בעייפות כל הלילה (קדושת לוי סוף מאמר כללות הנסים).

לאור קריאת הקודש של מרן רבינו הגה"ק שליט"א:

שאנשי שלומינו באמעריקא יתמכו בעניי ארץ ישראל אברכי הכולל של "אנ"ש דייקא" הלומדים בכוללינו הק' צדקת רבי מאיר בעל הנס עצי חיים ב"ב

פונים אנו בזה לציבור אנ"ש וראי ה' וחושבי שמו: אנא !!! קבלו בסבר פנים יפות בעין יפה ורוח נדיבה את שלוחינו שיסתובבו לחלק ולאסוף הפושקעס וקחו ברכה זו אל תוך בתיכם לשקול את שקלי הקודש לטובת כוללינו קופת רמבעה"נ

אלו שרוצים שיבואו לזקוק להם הפושקע יתקשרו לנו"ה יצחק אייזיק מנחם חידל שנתמנה ע"י מרן רבינו שליט"א לשמש בתור גבאי קודש של כוללינו הק'

במס': 917-880-2712

תולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

הילולא דצדיקא

הגה"ק רבי אשר ישעי' בן רבי אליעזר ליפמאן זי"ע מראפשיץ

יומא דהילולא י"ד ניסן (תר"ה)

הגה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע נולד לאביו הרה"ק ר' אלעזר ליפמאן זי"ע, בילדותו נודמן פעם הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע להיות בווארשא, ונכנס לאשה ביהמ"ד וראה בחור צעיר, שיושב ועוסק בתורה בהתמדה רבה, נכנס עמו בשעשועי דאורייתא ומצא חן בעיניו וראה שהוא ראוי להיות חתן לבתו היחידה, שאל את הבחור על עסקי אביו, השיב הבחור שאביו הנו חייט, וביקש הרה"ק מראפשיץ ממנו שיוליכיהו לבית אביו כי מלבוש קרוע, וברצונו שאביו יתקנה, פנה אליו הבחור הוליס לבית אביו והרה"ק מראפשיץ מסר את המלבוש ליד החייט, בשעה שעסק בתיקון הבגד, פנה אליו הרה"ק מראפשיץ ואמר בחנתי את בנך הבחור, והנה הוא בחור הגון, ובאם תרצה להתחתן עמי אזי גם אני מסכים לזה וכשר הדבר בעיני, החייט שלא הכיר, ולא ידע שהוא הרב מראפשיץ, וגם ראה שלבוש במלבוש קרוע כעני, לא נראה העסק בעיניו כלל, ועשה תנועת ביטול בידו ואמר: "פאר מיין אשר וויל מען מיר געבן טויזנט רובל נדן", כי הי' עילוי מפורסם, ענהו הרה"ק מראפשיץ: "ליבער יוד" הלאו אין מבטלים שידוך בידי, והסיקי: לכו ותשאלו נא על זה להרב דעירכם, מה דעתו בזה שהרב מראפשיץ רוצה להתחתן עמכם, כששמע החייט שהוא רב, התחילו דבריו להתקבל באוזניו, ותיכף הלך להתייעץ עם הרב מווארשא, כשמעו הרב מווארשא במה המדובר, השיב: "וואס, דער ראפשיצער רב וויל זיך מיט אייך משדך זיין לויפט שנעל און טוהט דעם שידוך", וכן הוה שנגמר השידוך בשעה טובה.

בעת ההוא נסע הרה"ק מראפשיץ לרבו הק' החוזה מלובלין זי"ע, ובישר לו אודות קשר החיתון שעשה לבתו, כששמע החוזה שהמחותן הנו חייט, הרע קצת בעיניו ואמר בתמיה: "איך כאפט שידוכים אין גאס", לאחר זמן נסע הרה"ק מראפשיץ עוד הפעם לדבו, ולקח עמו את החתן, כשראה אותו דבני מלובלין אמר להרה"ק: "נאו חכם עדיף מנביא, א שיינער קרבן פסח'ל", באותו מעמד עמד הרה"ק בעל "ארי' דבי עילאי זי"ע (חתן מרן הישימה משה זי"ע) ושמע את דיבורים אלו, אמר שכל ימיו לא ידע פירוש של הדיבור "א שיינ קרבן פסח'ל" ואחר פטירתו של ר"א נסתלק בערב פסח נתפרש לו הכוונה של עינו הרחקה של החוזה זי"ע.

עוד בחיים חיות של חתנו הרה"ק מראפשיץ הוכתר ר"א לרב הצעיר בראפשיץ, ובשנת תקפ"ז לאחר פטירת חותנו מילא מקומו בראפשיץ, בחורף האחרון עלי אדמות הראה להרה"ק מרן בעל דברי חיים מצאנז זי"ע ולהרה"ק ר' אהרן מקראקא בן הרה"ק בעל "מאור ושמש" זי"ע בלוח השנה שבערב פסח כתוב ת"ב והכוונה על תענית בטרסין) ושאל למה כתוב תשעה באב, אמר ולא פירש, ואכן בערב פסח שנת תר"ה עלה לגניז מרומים וא הבינו הכוונה בזה שרמו שיתלק בערב פסח ויהיה אבילות כתשעה באב.

הרה"ק מלובלין התבטא פעם ברוח קדשו על הרה"ק ר' אשר'ל "א כשר קרבן פסח", ובאותו מעמד הי' הרה"ק בעמח"ס ארי' דבי עילאי זי"ע (חתן מרן הישימה משה זי"ע) ושמע אותן דיבורים, אמר שכל ימיו לא ידע פירוש של הדיבור "א שיינ קרבן פסח'ל" ורק אחר פטירתו של ר"א נסתלק בערב פסח נתפרש לו כוונתו.

עליו הרה"ק, אמר לו ר"פ שיבא עמו לדבי ר' אשר'ל מראפשיץ והוא יתן לך תשובה קלה מזה, וכן היה שר משה הבעל תשובה נסע עם ר"פ, וכשבאו לפני הרה"ק מראפשיץ אמר ר"פ: "דבי איך האב איך בעברענגט א דייטשער קרבן" (כי ר"פ הי' בעל הלצה), הרה"ק שאל על האיש הזה, והאיש הזה הציע לפני הרה"ק התשובה אשר היה לו בכתב מן הרה"ק מאיהעל, וכאשר ראה הרה"ק מה שכתב הרה"ק מאיהעל, שאל אותו שספר לו ויצע לפניו החטאים שעשה, וסיפר לו והיה די לשמוע, ענה הרה"ק בזה"ל: "איך ווייס נישט וואס דער איהעלער רב דענקט זיך, איף אזעלכע גרויסע חטאים האט ער

עם רבותינו הקדושים עצי התמרים זי"ע

הנגיד החסיד מו"ה פנחס מדאראא ז"ל נסע בכל שנה לראפשיץ, ובכל פעם שנסע לראפשיץ שבת בשבת שלפניו באיהעל אצל הרה"ק בעל ישמח משה זי"ע, פ"א כשהיה באיהעל ראה שם איש אחד ושאל עליו מי הוא זה, ואמרו לו שהוא מארץ בעהמען ובא עד איהעל עם הקארב וזכויות על ראשו למסור, וכאשר ראה את הרה"ק ואת עבודתו עלה על דעתו לעשות תשובה, ונכנס לבית הרה"ק וסיפר לו ממעמו, וביקש ממנו שתן לו תשובה, וכאשר דיבר ר' פנחס עמו והוא סיפר לו והתנצל לפניו שאין בסתו לקיים את כל אשר צוה

פחד שקט יקפיד על שדחבטא כ"כ בחריפת נגדם, (כי ר"א ה"י בגדל אבדך לגבי הישמח משה כי הישמח משה ה"י קשיש גם מוחתנו הרה"ק מראפשיץ), וברח הייטב לב ודחבטא, ואח"כ שמע הייטב לב שזקינו מבקש, וכשבא אליו אמר לו: רציני להכיר לך טבה שהבאת אצלי את דב מראפשיץ, וכי נהניתי מאוד ממנו כי הוא ירא שמים, וה"י רגיל רביה"ק ז"ע לסיים "היינט מען זאל דאס זאגן אויף א רביץ וואלט ער זיך באליידיגט".

הרה"ק ר' אשרל העריץ את הייטל והפליג מאד בשבח, ואמר עליו שהוא גוף קדוש כמבא בתהלה למושה, גם נשדחת ביניהם כמה פעמים שבנו של הייטל הגד"ק ר' אברהם אהרן זצ"ל מקאלבסוב ה"י חתן הגד"ק ר' יחיאל מקאלבאסוב ז"ע בן הרב ר' אשר וכן מרן הקדושת יו"ט ה"י בוויד חתן הרה"ק ר' מנשה בנו של הרבי ר"א, בעת שה"י הייטב לב במחיצתו בסאבראצן צוה לשאל כל השאלות להייטל, פ"א ה"י שם איזה שאלה והרה"ק משינאווא רצה להחמיר והייטל הכשיר אמר דברי ר"א שאם הייטל מכשיח הלס כמותו.

וחיל ורעה יאחזון

אצל הרה"ק רבי אשר שרד פחד גדול על כל המסתופפס בצלו, וסיפר דב משימלו בשם זקינו הקל ארי שעל אף דאצל הרה"ק ר' אשרל ה"י כל הפתחים פתוח, עם כל זה ה"י העולם עומדם מבדחין ולא הרהיבו עוז ליכנס אליו, מגדל המורא והפחד ששרד שם.

פעם כשה"י ברימיטב על היארצייט של הרה"ק הרבי ר' מענדל מרימיטב ז"ע, ונשאר ציבור גדול על שבת אצל דברי ר' הערש מרימיטב שישב בראש צדיקי דוד, בשעת עריכת השולחן ה"י רעש גדול מהעולם, ודברי ר' הערש עמד ממקומו וצעק "שא, שא, דרך ארץ", ולא הועיל, גם הרה"ק ר' שמעון מעירוסלאב ז"ע עמד וצעק בלש"ק: "היטלייעס היטלייעס שא, שא, שבת היום", ולא שקט הציבור, הרבי ר' אשרל התחיל לסלסל בשערת זקנו והתחיל לומר שבת היום בקל נמוך כמזמר לעצמו, ומיד נפל אימה על כל העולם עד שה"י נדמה כי אין אף אחד בבית.

אצלו בבית מדרש התפללו בשו"ט סביקות גדול ובבחי אמיץ והאריס ביותר בעת פסוק דומה וברכת אהבה רבה, ובזו השבועות נמשח עוד ב' שעת אמירת "אהבה רבה", וכל המתפללים עמדו בדביקות גדול וטליתם על פניהם, אוד תפלה הלך הר"א אצל החסידים אשר התפללו שמה והגביה טליתו של כאורא והביט בפניו, ומי אשר תפלתו לא הוטבה בעיניו אמר לו, לא היית כדאי להיות פנך מעופף עם הטלית.

עינים צופיות

כדאי לציין עובדא שהגד"ק משינאווע זצ"ל סיפר בעצמו: בהיותי אבדך סמוך על שלחן דתני זקני בעל ישמח משה זצ"ל בעיר איהעל יצ"ו נסעתי פ"א על ימים נוראים לראפשיץ, והייתי שם עד אחר סוכה, ובאסרו דהסוכות בא אדמו"ר לביהמ"ד ושאל אם אין כאן אנשים מאונגארק והרא

געגעבן אזוי א קליינע תשובה, וכאשר שמע ר' משה את דברי פרח נשמתו ממנו ונתעלה, אמר הרה"ק הלא חטאת לפני מלך מלכי המלכים, ומה יועיל לך כל התעניתים והמקראות והגלגול שלג אשר צדק הרה"ק מאיהעל, הלא אפי' אם תהרג אותך לא יועיל לך, עצתי שלא תתענה כלל, כי בזה לא יכופר לך, ענה ר' משה בבכיה רבה, רבינו אמר לי שלא אתענה "דאס הארץ טט מד אבעד ווי אויף דעס וואס אדך האב געזינדיגט", ענה הרה"ק "ווען דד וועט ווי טין דאס הארץ זאלסט טרינקען שטארקן בראנפיק", וסיפר מעשה אחת: לפני כבוד דתני הק' ר' נתנאל ז"ע בא פ"א איש לקבל תשובה, וצוה לו להתענות כמה וכמה ימים, הבעל תשובה לא היה יכול לכתוב, שרשט לו הרה"ק כמו שהיו משרטטים בבתי משתאות על הקורה 1 - זה יום אחד, 11 - זה שני ימים, 0 - זה הפסקה של שלשה ימים, X - זה כו"כ ימים, והאיש הלך לביתו וכתב את תנ"ל על הקורה שבביתו 1 - 11 - 0 - X - התחיל להתענות, וכאשר התענה יום אחד מחק נומער 1, וכאשר עשה עבירה כתב מספר 1, וכן עשה תמיד מחק וכתב, מחק וכתב, והקרייץ היה תמיד עומד על מקומו שה"י עשה עבירות אחד ושרשט על הקורה את האמערין, לכן אמרתי אני בלבי שלא לצוות להבעי' להתענות רק שלא לעשות עבירות, והאיש ר' משה נשאר שם איזה שבועות ואחר כך שלח אותו בחזרה לדב הק' לאיהעל, וכאשר בא לפני הרה"ק מאיהעל נתן לו שלום, שאל אותו היכן ה"י, ואמר לו שה"י בק"ק ראפשיץ, אמר הרה"ק היש"מ לפני אנשי שלומי: "אזוי ארוס צ' נעמען איין נשמה פון איין יוד און זי אויס צ' וואשן".

מרן הייטב לב ה"י תלמידו של הרה"ק ר' אשרל ונסע לעתים תכופות לראפשיץ וגם מביאו בספריו הקדושים, וסיפר רביה"ק ז"ע שפעם ראשונה שנסע לראפשיץ ה"י עוד בחיים חיותו של הישמח משה, שפעם ה"י הרה"ק ר' אשרל במרחק סאבראנץ על איזה שבועות, והייטב לב השתוקק מאוד לנסוע אליו, אמנם פחד מהקפדת זקינו וביקש מהרופא שה"י רגילים להשתמש בו בעת צרה שלא תבא שיאמר עליו שהוא חלש, וצריך לשחת איזה שבועות בסאבראנץ שנמצא שם רופא גדול, וכן ה"י, ונסע הייטב לב לדב הרה"ק ר' אשרל, ולימים אמר שלא ה"י שקר כי הרה"ק מראפשיץ הוא רופא נפשות, הייטב לב נהנה מאוד מקדושתו של הרה"ק ר' אשרל, ומכיון שרצה עוד לנסוע אליו ובכדי שיוכל ליסע בלי לחוש על הקפדת זקינו התחכם וביקש מהרה"ק ר' אשרל דכשיסע לביתו יעבד דרך אוהעל להתראות עם זקינו, כי ידע שבאם זקינו יכיר את הרה"ק בודאי י"י לו הנאה שנכח משתקק לנסוע אליו, וכן ה"י שדב"ר ר' אשר בא לאוהעל וזה בפרשת ראה והישמח משה עשה סעודה לכבודו, ונאספ המונים מהעיר שהיו רבים מתנגדים, ולא התנהג בדרך ארץ ודיברו ביניהם בקול ובשחוק, ופתאום עמד הרה"ק ר"א ואמר: "כתיב בפרשת השבוע 'ראה אנכי' קטץ מיד אן אין איד קק ענק אן וויא מגושם איר וענט", והייטב לב בשמע הדברים נדהל מאוד כי

נפשינו כלי' קדשתינו, כבוד קדושת שמו מו"ה אשר ישעיה בן הרבני מו"ה אלעזר ליפמאן זלה"ה, נפטר ערב חג המצות שנת תר"ה לפ"ק.

כאשר הגיעה השמועה על הסתלקותו למחותנו הרד"ק רבי יוסף מדאמבראווא ז"ע - היה זה בי"ט ראשון של פסח - ובליל י"ט שני לאחר עריכת הסדר, נהג לומר שיר השירים עם הציבור פסק בפסוק, ובאמרו את הפסוק "אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחלת אהבה אני" נענה אותו צדיק מדאמבראווא ואמר: "אהבה ישראל מאפטא ז"ע ביקש שזיכרו לו לאחר פטירתו לאחר עריכת הטענה את הבטחתו שירעיש בשמים על צרות ישראל, ובעוה"ד עדיין אנו בגלות, ובכן עלינו לבקש ולהתפלל: אם תמצאו את דודי - הוא הצדיק, בשעה שזוכה לנועם העליון, אנא הזכירו לו, כי חולת אהבה אני, וחקקם אנו לישועה.

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

לוח ההילולא

י' ניסן

✧ מרים הנביאה בת עמרם - ב"א תפ"ז

י"א ניסן

✧ רבינו משה ב"ר נחמן (רמב"ן) - ה"א כ"ט

✧ רבי ישעי' הלוי הורוויץ ב"ר אברהם (של"ה הק") - ש"צ

י"ג ניסן

✧ רבי יוסף קארו בן רבי אפרים (מנחם המתי יוסף) - של"ה

✧ רבי משה אלשיך בן רבי חיים (האלשיך הקדוש) - שכ"ז

✧ רבי מנחם מענדל מליובאוויטש ב"ר שלום שכנא (צמח צדק) - תרכ"ו

י"ד ניסן

✧ רבי אשר ישעי' מראפשיץ ב"ר אלעזר ליפמאן (אור ישע) - תר"ה

✧ רבי אברהם שלמה כץ מריסקעווע ב"ר אליהו - תשל"ה

ט"ו ניסן

✧ יצחק אבינו - ב"א רכ"ח

✧ רבי יונה תאומים ב"ר ישעי' (קיקין דיונה) - תכ"ט

ט"ז ניסן

✧ לוי בן יעקב משבטי יה - ב"א של"ה

י"ז ניסן

✧ רבי ראובן הכהן מפראג (ילקוט הרוביני) - תל"ג

✧ רבי יצחק מסקווירא ב"ר מרדכי מטשערנאבל - תרמ"ה

לו עלי, ושאל אותי לא שמעת איזה דבר מפרעשבורג, ואמרת לא שמעתי דבר, ולא הבנתי על מה הדברים ירמוזו, ובים שלאחריו בא עוה"צ לביהמ"ד ושאל אם לא נשמע איזה דבר מפרעשבורג ולא הבינו כלל כונתו ולא השיבו דבר, ואח"כ נודע שבים זה נפטר החרם סופר בפרעשבורג הביט למפרע מה היתה שאלתו.

פ"א היה הרד"ק משינאווא מיסב אצל שולחנו של הרד"ק ר' אשר'ל בראפשיץ, והיה לו רצון לברך ברכת המזון על הכוס, כי לא היה אז בקו הבריאות וכידוע מזוה"ק שזה סגולה לרפואה, אבל חשב שלא יתמלא רצונו כי ישב כארבעה או חמשה צדיקים סמוכים יותר לראש השלחן, אולם הרד"ק ר' אשר'ל תפס מחשבתו וכיבד לברך כרצונו.

מסופר על אחד מתלמידיו מגדולי התורה נתקנא בכמה צדיקי הדור שהם יושבים במנוחה ומיחדים יחודים עליונים כשהם מעשנים כמה שעות, והרהר אותו רב אולי אעשה גם אני, והחליט להתייעץ עם רבו על הדרך החדשה בעבודת ה' אשר הוא רוצה לעבוד, ונסע לראפשיץ, וכשכנס נתן לו רבו שלום וטום והתחיל לדבר אמר לו דברי ר' אשר הנה אגיד לך תורה כתיב "אלה תולדות נח" רצ"ל "אלה" שהוא עבודה וזה כענין "אלה אלהי ישראל" הוא "תולדות נח", תוצאה ותולדה ממנוחה והבטלה ואת "נח איש צדיק" הרי ענינו רואת שיש בדור צדיקים שיושבים במנוחה ומיחדים יחודים במקטרתם, הנה "את האלוקים התהלך נח" המנוחה שלהם ג"כ את האלוקים, אבל אתה אל תעזוב דרך הקודש להתמיד יומם ולילה בלימודך ולהפיץ תורה ברבים.

ריח ניחוח

פ"א ישב ר' ישראל מבארטוב זצ"ל (חתנו בזיוויד של ר' לייב מסאסוב ז"ע) אצל דברי ר"א וישב אז אנשים גדולים ועסקו בשיח סוד, וכרגיל באמצע השיחה הריח טאבאק, וברגע שהוציא את קופסת הטאבאק שלו שאל למי יש כאן טאבאק כל כך טוב, והושיט כולם את הטאבאק שלהם כי לא ידעו למי מכין וגם ר' ישראל נתן את שלו וידע בלבו על מי הוא מכין אבל עשה עצמו כאילו לא ידע, ותכף כשנתן הקופסא שלו שאל את ר' ישראל אבקשך תגיד לי גופא דעובדא היכא הוא אמר ר' ישראל שהקפסא יש לו ירושה מהרב ר' משה לייב מסאסוב ז"ע אמר לו דברי ר' אשר שתיכף כשהוצאת מקופסא האט עס מיך צילעטשעט (בילבל) דעם מת.

הסתלקותו לחי העוה"ב

בערב פסח בשנת דר"ת עלם עלה לגנוז מחמים, ומנרץ בראפשיץ, וזה אשר נודע על מצבת קבורתו: "כתר שם טוב אלופיט אדונינו מורינו ורבינו שר ונשיא אלקים בתוכינו, רב פעלים מקבצאל ומדריכינו, מרה דעה לעם ערתינו, שמועה יבין לעם קדשינו, עוז אביון יראתו לעינינו, מלהיב נפשת ישראל וכללותינו, הלא למשמע און דאבה נפשינו, בהלקח מאתנו עטרת ראשינו, גאון עוזינו, כבוד אדונינו מורינו ורבינו, הרב הגאון הקדוש אור ישראל וקדוש תחלת תקותינו, ומרפא

שבת של מי היתה

במסגרת מפעל "החזקת מלמד"

בשם אלפי בני ציון תלמידי המוסדות, ובשם מצדיקי הרבים אלו מלמדי תינוקות, שלוחה ברכתנו לכבוד הני אנשי שם קרואי מועד, אשר משמים וכו בזכות של כיתה שע"י מוסדותינו הק', ובעזרתם נוכל להחזיק מעמד, לחנך צאצאינו ע"ד המסורה לנו מרבותה"ק על טהרת הקודש

פרשת צו

- נו"ה מעבדל וואלף שטערן הי"ו**
המלמד: הר"ר נפתלי פאלאטשעק שליט"א
- נו"ה לוי יצחק סופר הי"ו**
המלמד: הר"ר יואל כץ שליט"א
- נו"ה דוד הערש מערץ הי"ו**
המלמד: הר"ר משה ראטה שליט"א
- נו"ה יואל פריעד בי"ו**
המלמד: הר"ר אהרן ווייסהויז שליט"א
- נו"ה יואל ווייסמאן הי"ו**
המלמד: הר"ר מאיר חיים שישא שליט"א
- הרב הערש לייב בערשטיין שליט"א**
המלמד: הר"ר משה ברוך כץ שליט"א
- נו"ה בציון ליכטענשטיין הי"ו**
המלמד: הר"ר הערשל גראס שליט"א
- נו"ה יואל גלאנץ הי"ו**
המלמד: הר"ר מנשה ברוך קליין שליט"א
- נו"ה יצחק נתן גאנדל הי"ו**
המלמד: הר"ר אברהם משה לאנדא שליט"א
- נו"ה פישל טייטלבוים הי"ו**
המלמדים: הר"ר מרדכי מנחם שווארץ שליט"א
והר"ר דוד שלמה וואנחאצקער שליט"א

זכות כל השעות של תורה ותפילה שנלמדו במסגרת הכיתה, יזקף לזכותכם לעד ולנצח נצחים, עץ חיים הוא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

שבת של מי היתה, שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה, וכמה היתה הגדה היום, אמרו לו בפרשת הקהל, ומה דרש בה, הקהל את העם האנשים והנשים והטף, אם אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף למה באין, "כדי ליתן שכר למביאיא". (חגיגה ג.)

מפעל החזקת מלמד

שע"י הנהלת המוסדות, פה בארה"ק

צדקת רבי
מאיר בעל הנס

כולל עצי חיים

ב"ב

ארץ הקודש תובב"א

אלקא רמאיר עננו

לעשות רצון צדיק

אחינו בני ישראל שיחיו

בהעלותכם להשתטח ביומא דהילולא

על ציון המצויינת קודש הקדשים

של מייסד כוללנו הק'

כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע

זכרו ואל תשכחו !!!

ליטול חלק בהחזקת כוללנו הק' והמעטירה

כולל "עצי חיים"

ד'סאטמאר

לצדקת רבי מאיר בעל הנס

המתנוסס לשם לתפארת ולתהילה בבני ברק יצ"ו

ובצל כנפיה יחסיון קרוב למאה אברכים ת"ח ומופלגים בתורה ויראה

העמלים בתורה מתוך הדחק על טהרת הקודש

זכותו הגדול יגן עלינו ועל כל ישראל

לקט אמרי קודש מפי צדיקי וקדושי ערליין בגודל קדושת הימים הבעל"ט וסגולתו

דבר בעתו

ליל התקדש חג הפסח

בליל התקדש חג הקדוש יאזור חיל לקיים מאדו"ל חייב אדם לדאאות בעצמו כאלו הוא יצא ממצרים, ועל ידי מחשבות טהורות תדיריות, יתלהב לב באופן שיראה שאי אפשר שלא לשמות, ולפי התעוררותו ולפי מעשיו כך יהיה לו סייעתא דשמיא, והבא ליטהר מסייעין אותו שישמח בעושי שמחה רבה שמחה של מצוה כדת מה לעשות.

הלילה הזה כולו מצוה, שאין שולט בנו היצר הרע כ"כ, ומדובקים אנו באדונינו מלכינו. (מהר"י מב'עלא)

חסל סידור פסח כהלכתו, היינו כי נקרא סדר על שם שהוא סדר על כל השנה איך להתנהג בדרך ה' וכאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה להוציא מכח לפועל כל הקבלות טובות ומחשבות קדושות שקבלנו עלינו. (ישמח ישראל)

ידוע מפי ספרים דארתו הלילה שיעצו ישראל ממצרים לילה כיום יאיר ונשאר כן לדורות עולם לדורות עולם ליל שמורים לה' וכל אחד מישראל משיג לפי השגתו גדולת השי"ת.

שומר מה מלילה, והכוונה על ליל של פסח, כי מזה יש שמירה לכל השנה, ורמז כי השמירה היא לבחינת מ"ה היינו הנשמה. (חסד לאברהם)

ליל שמורים הוא לד', פי' הלילה הזאת יש בה כח לתת שמירה על כל לילות מכל השנה וזה לשון רבים שמורים, קאי על כל הלילות. (תפארת שלמה)

בפסח דשנת תר"ד בשעת הסדר אמר אבי צוק"ל, כאן הבן שואל פי' שואל הוא לי' שאלה ובקשה ר"ל כאן יכול הבר ישראל לשאול ולבקש מאביו שבשמים כל מה שצריך ולקבל חיות על כל הדברים בלילה הזה ולהשיג מה שלא עמל ויגע על זאת. (בית אהרן)

שהלילה הזה מסוגל להכניס בלבבות בני"א אמונת ה' ואמונת חכמים אהבת ויראת הבורא ואהבת התורה. (מהר"ד מב'עלא)

ראוי לאדם להיות נזהר שלא ידבר בלילה ז' שום שיחה משיחת חולין, ויזהר בני ביתו על זה, ולא יהיו נפרדים מדביקות השי"ת רגע כמימרא, רק יתעסקו הכל במצות הלילה הזה, ובסיפורי ניסי מצרים ולפרסמם לבני ביתו, ואם הקב"ה חלק לו חלק בבניה וידוע סודות הענינים, (של"ה, מס' פסחים אות כ"ט) יעסקו בהם.

מה טוב ומה נעים מנהג יראי ה' שלא לדבר שיחת חולין מעת הקידוש עד גמר ההלל, כי הכל יחוד גמור ושלם ואין להפסיק ביניהם. (החיד"א, לב דוד)

יש רגע בחצי הלילה הלוי שאם ישמור האדם את עצמו ממחשבות זרות, רק יעסק במחשבות קדושות, אזי כשבא הרגע של חצות לילה שבו נכנסו בישראל האמונה השלימה בעת צאתם ממצרים, יוכל לבא אז לידי האמונה השלימה שבא בעת הגאולה.

(אור הנר, בשם הרה"ק רר"מ מרימנוב זי"ע)

ואמר הרה"ק מקארלין זי"ע: מי שהוא עובד ה' יכול ליקח מלילות הללו של סדרים הרבה והרבה, הן בגשמייות והן ברוחניות, וחזר ואמר: לאו דוקא אנשים גדולים, אלא אף האנשים הגסים והעבים פחותי הערך, יכול כאו"א ליקח כפי ערכו. (בית אהרן)

בזו הלילה מתגלה אור השכל והאמת והאמונה, וחופף בלילה הזה על כל דע ישראל. (אוהב ישראל)

נתעורר בכל ליל פסח הריח מהאי ריחא שבגן עדן עבור בני ישראל עם קרובו, ומריח בו כל אחד ואחד לפי דרגתו. (לקוטי צבי לצדיק)

אאמו"ר זצ"ל אמר: מי שאינו מהרהר בתשובה בלילה הזאת וליל פסח, הוא מבחינת אותן שמתו בשלשת ימי האפילות ח"ו. (בית אהרן)

הוא הלילה הזה ל"ה שמורים לכל בני ישראל, ס"ת מילה, והכוונה שאם הלילה הזה חזא לה, שאינו מחשב רק בלתי לה' לבדו, אזי הוא נשמר בכל השנה במדת יסוד. (חסד לאברהם)

סיפור יציאת מצרים

מטעם זה סיפור יציאת מצרים נהוג לדורות מפני שמתעורר העת שיצא אז הדיבור מהגלות לדבר דיבורים באמת ולזה בכל שנה ושנה בעת הזאת הסיפור הזה מועיל לטהר דיבורו ולהוציאו מתחת הסט"א ולהביאו אל הקדושה כמו שהיה אז בצאתם ממצרים שנגאל הדיבור.

(מאור ושמש)

והגדת לבנך הגדה הוא לשון המשכה לבנך לדורות עולם מהנס שנעשה ביום ההוא וע"ז דא שנאמר כי עושה ניסים ונפלאות עד אין מספר כי מהנס הזה נעשה ממנו ג"כ אח"כ ניסים ונפלאות אין מספר כנ"ל. (תפארת שלמה)

ע"כ יש לנו לספר ולשמוח בגאולה הלזו גם בגלותינו וכו' והנה כשאנחנו בזה בטעם המצה כנ"ל הנה אנחנו מספרים ושמחים בגאולה הלזו ואז המלאכים מרבים בשבחים רבים היינו בשבח גואל ישראל וקדושו ובשבח ישראל שעושים עיקר מגאולת הנפשות אשר לך' המה. (בני יששכר)

וכל המרבה לספר ביצ"מ גורם לתקן נפשו ולהעלות נה"ק כמו בעת יצ"מ ע"כ ה"ז משובח אותיותיו ש"ם חב"ז שזוכה לשמות העולם ש"ם בכח חב"ז המסוגל לזה כנודע. (י"טב פנים)

כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם היינו לעצמיכם האין נוכל להמשיך לנו מאותן הנסים אשר נעשו לאבותינו בימים ההם ואמר הכתוב דהעצה לזה ואמרתם זבח פסח וגו' היינו במה שנאמר הנסים בפה באותו זכירה תגרום גם היום להתעורר עלינו הנסים בכל דור ודור.

וחוץ לזה גם לבני עלי' ובעלי' השגה עצמן יתוסף רבות וקדושה גדולה ע"י סיפור יציאת מצרים כמבואר בספה"ק דבשעת יצ"מ זכו ישראל להארה נפלאה ואור גדול וע"י הסיפור ביצ"מ נמשך עלינו מהארת האור ההוא ומבואר בזה"ק דישראל נפקו בההוא זמנא מרא דטעון אחרון

ועאלו ברזא במהימנותא, עיי"ש וכמו"כ ע"י הסיפור ביצ"מ זוכים גם עכשיו מעין בחי' הקדושה ההוא כבימי צאתם ממצרים לצאת מעמקי הקליפות שאנו משוקעים בהם בעוה"ר כי הקריאה מעורר קדושת הזמן כידוע. (מהר"י ט"ב)

בשעת סיפור יציאת מצרים חופף על בני ישראל השראת קדושה עליונה דקדושא בריך הוא וכל פמליא דלי', ובעת ההוא זוכים ישראל למדרגת כי הולך לפניכם ה' כמו שיהי' לעתיד לבא ומהאי טעמא יכולים להאריך בסיפור יציאת מצרים כי אז אין מקום לחשוש שיתערב בהם מחשבות זרות. (ברך משה)

אכילת מצה

מצה אוכלין ב' זיתים דווקא לרמז ב' שמות וביחד דוקא לרמז לאבני יעקב שנתאחו ונעשה מהם אחד, וכשאנחנו נוטלין קדושה עליונה כזאת ואוכלין אותה והוא נותנת חיות לכל אברי הגוף ונתחזק הגוף ממנו, אז נתקדש הגוף בקדושה עליונה וכל היסודות התייחדו להש"י ונדהה הרע מהם ובוה אנו מעלין כל ימי החורף. (אוהב ישראל)

מצ"ה מר"ר בגימטריא יצ"ר הר"ע מצה הוא מריבה היינו ע"י אכילת מצה יוכל האדם להיות לו מלחמה ומריבה נגד היצה"ר. (חסד לאברהם)

צ"א מ'ן ה'תבה ר"ת מצ"ה התיבה ל' תשובה כי ע"י מצות מצה זוכה האדם לעשות תשובה. (חסד לאברהם)

מסגולת אכילת מצה להמשיך עשירות וכל מיני ישועות דע"י שאנו מקיימים מצות מצה בימי עניותינו בגלות מסגולת המצות להמשיך עלינו עשירות והשפעת כל מיני ישועות דבזה שאנו עושים זכר לנס יומשך עלינו הארת הנס בימים ההם כבזמן ההוא, וכמו שאז נמשכה הישועה ע"י המצה גם עתה יהי' סגולתה להוציא אותנו מאפילה לאור גדול. (מהר"י ט"ב)

גליונינו המוגדל לחג הפסח

יופיע אי"ה

בתחילת השבוע לקראת חג הפסח הבעל"ט

ובכדי שיוכלו להכין א"ע מבעוד מועד הקדמנו והעתקנו בגליון זו מספה"ק בעניני ליל הסדר

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פנימי — סד — בלתי מוגה

יום ה' פרשת תרומה שנת תשס"ט לפ"ק

ביקור זקן הרבנים כ"ק הגאון הצדיק רבי שלום קרויז שליט"א

גאב"ד אודווארי – יושב ראש בית הוראה של התאחדות הרבנים – מח"ס שו"ת דברי שלום

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א בקרית יואל יע"א

דאס איז די כוונה וואס מ'זאגט ביי די זמירות (ליל שבץ) כל מקדש שבעי כראוי לו, אז טאמער מ'האלט שבת איז דאס ווארט "לו" מיט א ווא"ו ווי עס דארף צו זיין, און דעמאלטס איז גוט פאר די אידן ווייל עס איז עמו אנכי בצרה, וועגן דעם האט ער געוואלט מבטל זיין דעם שבת, דאס איז הבה נתחכמה "לו", ער האט געוואלט מיט חכמה בטל מאכן דעם "לו", אז הקב"ה זאל נישט זיין מיט די אידן אין די צרה, וועגן דעם רצה לבטל את השבת.

דער אויבערשטער האט צוגעזאגט פאר יעקב אבינו "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה" (בראשית כ"ב, ד'), דער 'אנכי ארד עמך' איז שוין געבעך מקוים געווארן, אבער דער 'אנכי אעלך גם עלה' איז נאכנישט מקוים געווארן (כמבואר בספד"ק דהסתחת הקב"ה אנכי אעלך גם עלה היא על כל הגאולות ששורשם מגאולת מצרים).

דאס קען זיין פשט וואס מ'שטייט (ישעי' נא, יב) אנכי אנכי הוא מנחמכם, אזוי ווי די גמרא זאגט אין מכות (דף כ"ד:) אז דאס וואס ס'איז מקוים געווארן די נבואה פון די גלות, איז א סימן אז ס'זעט אויך מקוים ווערן די נבואה פון די גאולה, דאס איז די כוונה אז וויבאלד מ'שטייט צוויי מאל אנכי, און די ערשטע [אנכי ארד עמך מצרימה] איז שוין מקוים געווארן,

ח"ו, אבל הקרי הוא בוי"ו בכל צרתם לוי, צד, וזה מורה החיפוף, שכבודו ית"ש מצטער בצרתן של ישראל, וכודאי שניד הוא לגאליש מגלותו כדי שזושע גם הוא (כמבואר בתוס' קידושין לא: ד"ה אסתישא) וזה שאמר אני ה' לא שנית, פי' שהיה ראוי לקרוא ל"א באלף, ושנית לקרוא בוי"ו, ועל ידי זה ואתם בני יעקב לא כליתם וכמדרה יגאליש למען שמו, עכ"ל.

רבינו שליט"א קיבל את פניו ביותרת הכבוד ופרס בשלומי

רבינו: וואס מאכט עפעס דער אודוואריער רב?

גאב"ד אודווארי: ברוך השם.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זיין בבריות השלימות.

מיטערעפט אין מדרש (במדבר רבה ז, א) אז שבעות ביי מתן תורה איז געווען נתרפאו כל החולים, אלע זענען אוסגעהיילט געווארן, דאס איז געווען ווען מ'האט מקבל געווען די תורה בכפיה (שבת פח). פורים וואס ס'איז געווען הדר קבלה מאהבה וברצון (שם), איז דאך א כל שכך, אז א איד דארף אויסגעהיילט ווערן.

גאב"ד אודווארי: איך האב נאכגעזאגט ביים ברית

(הנה"צ מאדווארי שליט"א הופיע בקרי' לרגל סנדקאות בברית מילה אצל האברך ר' אליעזר רובינשטיין הי"ד, בן תלמידו מוה"ר אברהם יוסף רובינשטיין הי"ד) מ'שטייט, פרעה האט געזאגט (שמות א, י) הבה נתחכמה לו, שטייט אין מדרש פליאה שרצה לבטל את השבת.

נאר מ'שטייט אז הקב"ה איז צוזאמען מיט אידן אין זייערע צרות, בכל צרתם לו צר (ישעי' סג ט), און דער כתיב איז "לא" מיט א אל"ף, און דער קרי איז "לו" מיט א ווא"ו.¹

עי' בתולדות יעקב יוסף (פ' ויחי) בשם הרה"ק מהרי"ל פיסטנער זלה"ה לפרש הכתוב (מלאכי ג' 1) אני ה' לא שנית ואתם בני יעקב לא כליתם דהנה כתיב (ישעי' סג ט) בכל צרתם ל"א צר, הכתיב הוא באל"ף בכל צרתם לא צר, ולפי זה כוונת הכתוב שאין צרות ישראל גנוע למעלה

1

גאב"ד אודווארי: אוועלעך מדריות וואס דער רבי ז'ל האט געהאט איז כמעט נישטא, דער הייליגער רבי האט געהאט אזא כח, זיי כח החדוש איז דאך געווען זייער שטארק.

איך געדענק אזוי ווער ס'איז אריין צום רבין מיט א צובראכן הארץ, איז ארויס געקומען פרייליך.

*

ומענין לענין נסתובבה השיחה בענין הברית מילה של הגד"צ
**גאב"ד אודווארי שליט"א שנוולד בעיר ראצפערט בעת שהגה"ק
מחרי"ד מבקלא זצ"ח/שם בעת המלחמה**

גאב"ד אודווארי: דער בעלזער רב רבי אהר'לע איז געווען מיין סנדק אין ראצפערט (שבת ערב שבועות שנת תרע"ה). זיין פאטער דער פריערדיגער בעלזער רב רבי ישכר דוב ז'ל האט נישט געקענט קומען, ס'איז געווען שבת ערב שבועות – ס'איז געקומען א גרויסער עולם – ער האט נישט געוואלט אז א גוי זאל מראנגן וועגן די מצות, האט ער געזאגט, איך וועל שיקן אלע מיטע קינדער צום ברית.

רבינו: ס'זעהט אויס אז ס'איז נישט געווען דארט קיין עירוב.

גאב"ד אודווארי: שפעטער איז יא געווען א עירוב.

רבינו: ס'איז נישט אזוי גרינג געווען צו מאכן א עירוב, און ס'האט איך געווען שווער צו מאכן א עירוב, דער ייטב לב האט צוגעזאגט עולם הבא פאר וועס ס'וועט העלפן צו מאכן דעם עירוב.

הגה"ק מסאטמאר (שליט"א) [זצ"ל] במשואי בימא דשטא לפי קהלה קדישא דירושלים אמר כי הרמ"א (יורה דעה סי' ס"ק י"א) כותב, "דכל סנדק חיי כמקטיד קטורת, ולכן נהגים שלא ליתן שני ילדים לבעל בית אחד כדאמרין גבי קטורת חדישים לקטורת", וכתב שם בכיבוד הגה"ק "לעולם לא ראנו סנדק שמתעשר".

וע"ז אמר מרן הקדוש (שליט"א) [זצ"ל] בלהט אש קודש, אבער דער הייליגער חתם סופר זאגט אז דער הייליגער רמ"א זאגט אז סנדקאות איז מעשיך ווערט מען געוויס ריך, עשירות איז נישט מיטש דוקא עשירות אין געלט, עשירות מיינט אין דעה, עשירות מיינט אין אריכות ימים, עשירות מיינט אין גוטע קינדער, אד"ג, און דער הייליגער חתם סופר זאגט אז דער הייליגער רמ"א זאגט עשירות "עשירות" איז פאראן טאקע אמאל עשירות אין געלט.

אשרי און ששמוע הדברים הללו מפי קודש מרן (שליט"א) [זצ"ל] שיצאו מעומקא דליבא דרחמנא בעי, כאמורה רחבה יסודית בדברי רבבה"ק נבג"מ, עכ"ל.

איז א סימן אז די צווייטע אנכי [אנכי אעלך גם עלה] וועט אויך מקיים ווערן.

כ'מיון אז דער רבי דארף מתפלל זיין ס'זאל מקיים ווערן דער צווייטער "אנכי" [אנכי אעלך גם עלה] מ'דארף א גרויסע ישועה... איך בין נישט א אויסנאם... אסאך אידן דארפן א רפואה.

רבינו: דער אודווארי רב איז דאך געקומען יעצט צו א ברית, משנכנס אדר מרבין בשמחה (תענית כט.), די גמרא זאגט אין מסכת שבת (דף קל.) אז די מצוה פון מילה קיבלוהו בשמחה ועדיין עושין אותה בשמחה, קומט אויס אז אדר וואס מ'איז מרבין בשמחה, צוזאמען מיט א ברית איז דאס נאכמער א זמן פון שמחה, זאל דער אויבערשטער משפיע זיין די אמת'ע שמחה.

ואמר גאב"ד אודווארי בדרך צחות על מה שה' קשה לו לעלות המדריות לבית רבינו שליט"א: ארויפצוקומען צום רבין איז זייער שווער, מ'קען אפשר די טרעפ אראפ נעמען?

רבינו: אראפ גיין וועט א"ה זיין גרינגער.

גאב"ד אודווארי: מי עלה בחר ה'...

א' הנוכחים: דער צווייטער אנכי, דער ואנכי אעלך גם עלה, בביאת הגואל, וועט אויך זיין גרינגער...

גאב"ד אודווארי: אין סאטמאר איז אויך געווען ספע'ס אנצוקומען ביין רבין ז'ל.

רבינו: יא יא, ארויף צו גיין די מדריות איז נישט קיין לייכטע זאך...

גאב"ד אודווארי: יא, מ'מוז דאך האבן מדריות... מ'האב געהערט פון רבין ז'ל (רבינו בעל דברי יואל זצ"ל), איינער האט איהם געפרעגט, ס'איז א פלא, דער רבי איז דאך א סנדק, ווי אזוי איז דער רבי נישט קיין עושר (כמחש' רמ"א יורה דעה סי' רס"ה סעי' יא שהסנדק מתעשר), האט ער געזאגט דו מיינסט אז געלט מיינט עשירות, אין מדריות הייסט מען אויך א עושר.

רבינו: דער פעטער ז'ל האט אויך געזאגט אויף דעם וואס דער ביאור הגר"א זאגט (שם ס"ק מ"ו) 'לעולם לא ראינו סנדק מתעשר, פלעגט דער פעטער נאכאנאן דעם תשובות חתם סופר (ארח' סי' קנ"ה) אז אין היכל מושיט מען אויף די אלע זאכן, מ'מוז נישט געבן דוקא עשירות, מ'קען אויך געבן אנדערע זאכן.²

ונסתובבה השיחה מענין קידוש החמה

גאב"ד אודווארי: סאיז געווען שנת תרפ"ה, כ'געדענק מאיז צוזאם געקומען אין הויף פון ביהמ"ד ביי רבי שלום אליעזרל אין ראצפערט.⁴

מזאגט נאך פונעם אוסטראווער (מאיר עיני חכמים תניינא בסוף הספר) - ער איז געווען א גרויסער חריף - אז דריי מאל געפאלט דאס אין ערב פסח, און יעצט איז די לעצטע יאר פאר ביאת המשיח וואס ס'זעט געפאלן אין ערב פסח, משיח דארף צו קומען. (והגם שכבר העירו על זה שאינו מדויק, שלפי חשבון קביעות השנים יש יותר מג' פעמים קידוש החמה בערב פסח, ובדואי השומע לא דק, אבל בכל זאת ודאי קישר הגה"ק מאוסטראווצא קידוש החמה בער"פ עם ביאת המשיח).

רבינו: משיח דארף שוין קומען נאך פריער, ער מוז דען ווארטן אויף ערב פסח...

גאב"ד אודווארי: ס'זאל שוין טאקע מקוים ווערן, איז ווארטן שוין זייער שטארק אויף דעם אז משיח זאל קומען. דער רבי ז"ל (מרן רבינו בעל דברי יואל זי"ע) פלעגט דאך ענדיגן יעדע תורה ביי שלש סעודות, ס'זאל שוין זיין התגלות כבוד שמים עלינו במהרה, ס'זאל שוין טאקע מקיים ווערן.

*

4

מן הראוי לצ"ח מה שנדפס בקו"ס ברכת החמה (ש"ל זה שנה ע"י מנצח הכוללים דקדית יואל) מופיע שם במדור "ארבעה מי ידע" מה ששאלו לקני העדה - שייכן בעה"י בדאי שרא לברך ברכת החמה בפעם הרביעית בחייהם - שימסרו להם מזכרותיהם ולתאר מעמד קדוש החמה של שנת תרפ"ה לפ"ק, ובתוכם מובא מה שסיפר הגה"צ גאב"ד אודווארי שליט"א, ונעתיק דבריו:

דכידנא כד הוינא טליא ונתגדלתי בעיד ראצפערט אצל קני הרבני החסיד רבי ישראל בער שטיין ז"ל (בנו של האון בעל ספר משה מסאדאריץ זצ"ל, ודענו של הר"מ בן יהודה רבי שמואל קאמארער אב"ד דאראג זצ"ל).

ביום ערב פסח בבוקר הלכתי אל הרה"ק ר' שלום אליעזר זצ"ל בן מרן הקדוש הדברי חיים ושם אמרנו ברכת החמה ברגש קודש.

אחר ברכת החמה לקח הרה"צ ר' זושא"ל בן הרה"ק ר' שלום אליעזר את הילדים ובתוכם אחי הגדול ע"ה ונתן לו הכחות קלות על ידו, ולתמיהתנו אמר לנו ואמר שרצונו שתזכרו מעמד קידוש החמה עד כ"ח שנה הבעל"ט, ואכן מחמתו בן אני זוכר מעמד הלז עד היום.

כפי זכרנו לא באו הנשים לקידוש החמה וכדברי החתם סופר, ובשנת תשמ"א כאשר פירסמו בחצות וויליאמסבורג שבמעמד קידוש החמה יהיה מקום מיוחד לנשים, כתבתי מכתב למרן רבינו בעל ברך משה ז"ל לברר ענין זה, ואכן רבינו צוה אז לשלול שלא יבאו הנשים לקדוש החמה (וע"ע מ"ש"כ בספרו שו"ת דברי שלום סי' מ"ג).

אינדערדיים האט נישט יעדער איינגער געהאט אזוי ווי היינט וואו אוועק צו לייגן די משאלנא, האבן אלע געטראגן צום בעקער זייער משאלנא פון ערב שבת, טאמער איז נישט געווען קיין עירוב האט מען עס נישט געקענט צוריק אהיים טראגן, איז נישט געווען קיין משאלנא, האט מען געמוזט צוקומען צו אלע מיני חיתרים, מיט קינדער אדער מיט א גוי...³

גאב"ד אודווארי: יא, אזוי איז געווען אינדערדיים.

רבינו: סידורים און חומשים זענען איך נישט געווען אין בית מדרש, האט מען זיך געטראגן יעדן שבת א סדור אין בית מדרש, האט מען זיך מקיל געווען מיט פארשידענע ענינים וואס מ'האט געקענט.

סאיז שווער געווען צו מאכן א עירוב, אין א גוי'אישע שטאט מיט א גוי'אישן פרייז, מ'האט געדארפט צוקומען צו איהם ער זאל לאזן מאכן א עירוב.

גאב"ד אודווארי: מיין ברודער (הגה"צ מראצפערט ז"ל) האט אנגעהויבן צו מאכן א עירוב, איז ער געגאנגען צו די רעגירונג בעטן רשות, זאגט דער שופט "איך האב קיינמאל נישט געהערט אז מ'מאר נישט טראגן אום שבת", זאגט מיין ברודער, "טאקע אזוי, און וואס האסטו דען יא געהערט?"

רבינו: שפעטער איז אין סתם יא געווען א עירוב, דער ייטב לב האט געזען אז מ'זאל מאכן א עירוב.

*

3

ע"י בטו"ז (סי' שמו" סוף ס"ק ו') שכתב וז"ל, ומשמע במדרכי שיש שם היתר להביא על די תנוק המפתח כמו על די עכו"ם, ואף על גב דבפרק חרש (יבמות ק"ג) איתא דנאבדו המפתחות, וא"ר פדת לידבר תינוק לשם וימנענו, משמע דאסור לעשות [אלא] על ידי שיבא התינוק לשם, כדאמרין התם דליספו בדיים אסור, התם מיירי מרשות הרבים שהוא דאורייתא, אבל אין לנו אלא סרמלית שהוא מדרבנן, כנלענ"ה, עכ"ד. ועל דבריו סמך רבים להתיר לטלטל ברחוב העיר על ידי קטן במקום שאין שם עירוב.

אולם עי' מ"ש"כ בתשו' חת"ס (ח"ו סי' י"ג בסוף התשובה) דברא סלקין דחלילה להתיר לקטן במקום שאין עירוב וכו', ואף שבאשל אברהם (בתשנ"א, סי' שמו" סוף ס"א) לומד זאת על המקילין הנוהגין היתר, אבל במקומותינו הירא ה' לא נהגו היתר, ורוב הפוסקים מחמירים וכו', עכ"ה ק.

גאב"ד אדווארי: יא, ס'איז געווען א גרויסן געפארעכטן צו איהם, כ'בין אסאך יאהרן געווען ביי רבי שלום אליעזר'ל, און אלס איז געקומען א עולם צופאהרן. דער בעלזער רב האט אויך געוואוינט אין ראצפערט אפאר יאר.

רבינו: כ'מיי אז צוויי יאר האט ער געוואוינט אין ראצפערט (בעת מלחמת העולם הראשונה שהה הרחוק מהר"ד מבעלזא שנתיים ימים בראצפערט ואח"כ עבר למונקאטש ומשם להאלאשיץ, ואח"כ חזר לעיר בעלזא).

א' הנוכחים: דער רב האט פארציילט אז ווען ער איז געווען אין יאר (בשנת האבילות אחר אביו הגה"צ רבי שמואל דוד זצ"ל, אבד"ק אודווארי, מדינת ישראל) האט ער געדאוונט פארן עמוד, און מוצאי ראש השנה האט איהם רבי שלום אליעזר'ל געזאגט, ער זאל נישט דאווענען פארן עמוד.

צומארגנס איז דער רב ווייטער נישט צוגעגאנגען צום עמוד, האט איהם רבי שלום אליעזר'ל געזאגט, "ניין, כ'האב נישט געמיינט צו זאגן אז אן אבל דאווענט נישט אין עשר'ת, נאר כ'האב נישט געוואלט אז דאס יאר זאל זיך אנדרייבן מיט א אבל, אבער דו קענסט דאווענען פארן עמוד אין עשרת ימית שובה איך".

רבינו: ראצפערט איז געווען א חסידיש שטעטל.

גאב"ד אדווארי: יא, דער בעלזער רב האט קודם געוואלט גיין אויף וויען, ער האט געקלערט ווי אזוי וועט מען קענען ערציעהן די קינדער.

עמליכער רחשניער אייניקלעך האבן יא געוואוינט דארטן.

רבינו: דער בעלזער רב האט זיך אמאל געטראפן מיט איינעם פון די רחשניער אייניקלעך וואס איז אוועק וואוינען קיין וויען, און ס'האט זיך דערקענט אויף די פאות פון די אייניקלעך פון יענעם רבי'ן אז זיי וואוינען אין וויען, און דער בעלזער רב האט איהם פארגעהאלטן אויף דעם.

האט ער זיך פארגעטפערט און האט געזאגט פאר'ן בעלזער רב, אז ס'איז געווען די קרית און ער איז אנטלאפן קיין וויען, און דאס איז די סיבה אז די קינדער זעהן אזוי אויס, האט דער בעלזער רב געזאגט "וועגן דעם האב איך מיר אויסגעקליבן די ראצפערטער בלאטעס" (שמשום גורל הדורות בחר לו לשכון בראצפערט שהיתה עיר קטנה, והשווקים והרחובות היו עפר בלי רצפה).

א' הנוכחים: בעלזא איז אויך געווען בלאטעס, האט ער געזאגט ער קומט פון בלאטעס, וויל ער גיין אויף בלאטעס.

א' הנוכחים: דער רב האט געשריבן א בריוו וועגן די אריזאנע ווייץ וואס איז יעצט עומד על הפרק. זיי (המערערס) זענען געקומען צום רב בעטן א בריוו אויף צו אסר'ן, און דער רב האט געשריבן אז ס'איז אן בעסען ארדענונג.

א' הנוכחים: ס'זענען געווען דארט אין אריזאנע דריי מזרי הוראות וואס זענען געקומען צו מיר, און זיי האבן מיר געזאגט, אז זיי האבן באקוקט די ערד בעפאר דעם שניידן און נאכ'ן שניידן, און די ערד איז געווען א טרוקענע ערד.

רבינו: יא, כ'בין דאך געווען דארטן אין אריזאנע.

די ערד איז דארט אזוי טריקן אז די ערד איז געלעכערט אזוי ווי א כברה, דעמאלטס האב איך פארשטאנען דעם פשט פון בעוד כברת ארץ (בראשית מה, ו - ופירשי שם שהארץ היתה חלולה ומנוקבת ככברה) דארט האב איך עס געזען... ס'איז הפלאדיגע זאכן וואס מ'זעהט דארט.

גאב"ד אדווארי: אויב זוכן זיי (המערערס) די אמאליגע ווייץ, זאלן זיי גיין קיין מצרים זוכן ווייץ, דארט איז די עכטע ווייץ, די עכטע מצה וואס די אידן האבן דעמאלטס געגעסן...

רבינו: אין אריזאנע רעגנט נישט פאר'ן שניט...

ס'איז א מוראדיגע זאך, דאזי פלאגט מען זיך, ס'רעגנט דאך, מ'כאפט אריין א טאג וואס ס'רעגנט נישט, יעדעס יאר דארף מען זיך עקסטער פלאגן.

וכיכדו רבינו לכרך על הפירות

א' הנוכחים: דער רב פרעגט אלץ און מוט זיך שטענדיג אינטערסירן וואס ס'מוט זיך אין ישיבה.

רבינו: כ'האב געהערט אז דער רב גייט אין די ישיבה, מ'האט מכבד געווען דעם רב צו זאגן א דרשה.

גאב"ד אדווארי: יא, כ'האב פארהערט פאר עמליכע וואכן צוריק די כולל יונגעלייט (הבורת ה' ריבית שריי מבצר הכללים בקרית יואל) הלכות ריבית, עס זענען אריבער געקומען פופצן אינגעלייט, כ'האב אוועק געגעבן צוויי שעה פאר זיי און זיי האבן אלעמאקע פון געקענט.

הלכות ריבית איז גאנץ גוט שווער, כ'האב יעדן איינעם געפרעגט אפאר שאלות.

וחזרו לבר מעיר ראצפערט עיר מולדתו של גאב"ד אדווארי

רבינו: דער אדוואריער רב איז דאך געבוירן געווארן אין ראצפערט, האט מען זיך אוודאי געדרייט אסאך ביים זיידן רבי שלום אליעזר'ל.

גאב"ד אודווארי: דער ב"ח (ששימש מקדש ברבנות עיר בעלזא) האט אנגעוואונטשן פאר די שטאט בעלזא אז ס'זאל זיין דארטן בלאטעס. (משום שהקפיד עליהם על שגרשוהו מן העיר בבויזן). **רבינו:** כ'האב אמאל געהערט פונעם טאטן ד"ל, אז ווען דער בעלזער רב האט געוואוינט אין ראצפערט, האט מען אמאל אריינגעווארפן א גראנאט (כאמכע) אין בית מדרש, איז ער דעמאלטס אוועק פון דארטן.

ראצפערט איז געווען א קליין שטעטל, און אז ס'איז געקומען אסאך מענטשן איז עס זייער ניכר געווען, און ער האט מורא געהאט פון די רעגירונג, האט ער דעמאלטס באשלאסן אז ער דארף אוועק גיין פון דארטן קיין מונקאטש, אין א גרויסע שטאט וועט נישט זיין אזוי ניכר.

גאב"ד אודווארי: רבי שלום אליעזר איז אנגעקומען קיין אונגארן האט ער קודם געמאכט ער זאל זיין א אונגערשער בירגער, מיט נאך אפאר פוילישע אידן, אונז האמיר נישט געמאכט א בירגערשאפט, אונז האמיר נישט מורא געהאט, וואס ס'וועט זיין וועט זיין, אבער ער האט מורא געהאט אז ס'וועט קומען א צייט און ס'וועט פארלאנגט ווערן א בירגער רעכט.

רבינו: דער זיידע דער דברי חיים האט געזאגט פאר רבי שלום אליעזר'ל ער זאל טיילן פאר די אונגארישע אידן ווייל ער וועט זיין א אונגארישער רבי.⁵

כ'האב געהערט אז דער זיידע איז געקומען קיין אונגארן, איז ער געפאהרן קיין פעסט ער זאל באקומען א אויפגעהאלט ער זאל קענען וואוינען, און מ'האט אויסגעפילט א צעטל, איז ער אנגעקומען צו דעם אינגערן מיטסעריום, איז ארויס געקומען א באאמטער און געפרעגט אויב דער פאטער איז געווען רב אין ניי סאנג, זאגט ער יא, זאגט דער באאמטער איך וועל איך געבן א בירגער רעכט, נישט נאר א אויפגעהאלט, און האט דערציילט אז ער איז געקומען אין צאנא אלץ קינד צוזאמען מיט זיין פאטער - דער פאטער האט געדארפט א ישועה האט ער מיטגענומען זיין ווען - האט איהם דער צאנזער רב געזאגט, ווען מיינס א קינד וועט דארפן עפעס א טובה, זאלסטו איהם זעהן א טובה צו מוהר, שפעטער איז ער געווארן א באאמטער אין די אינגערן מיטסעריום, און ווען

5

עיי' בס' דרכי חיים (ש"ל ע"י המשכ"ל ר' רפאל ציטענבוים ז"ל) שדרה"ק מצאנו נתן לפיו ה"ב חלות והם היו מוכרים החלות להסידים, עיי"ש

דאס צעטל איז אנגעקומען צו איהם, האט ער געזעהן דעם נאמען האלבערשטאם מיט זיין טאטנ'ס נאמען, האט ער פארשטאנען אז דאס איז א ווען פון צאנזער רב און ער האט איהם טאקע געהאלפן, און ער האט איהם געגעבן א בירגער רעכט.

און אין שנת ת"ש ווען מ'האט אוועק געשיקט אלע פוילישע בירגער פון אונגארן צוריק אויף פוילן צו די צרות דארט ר"ל, האט מען איהם נישט אוועק געפירט, ווייל ער איז געווען א בירגער אין אונגארן.

גאב"ד אודווארי: כ'ויל זאגן פון וואס ס'איז געשען מיט מיר, אלעס איז דאך נסים.

איך בין געווען אין געטא, און שבת נאכמיטאג בין איך ארויס פון געטא, איז פונקט אנגעקומען א דייטשער אפיציר און פרעגט מיך צי איך בין א ראבינער? זאג איך איהם, יא, פרעגט ער מיך צי איך האב עפעס אפאפיר אויף דעם, פארצופאל האב איך געהאט א בריוו - קיין שום רב האט נישט באקומען אזא בריוו - אבער איך האב באקומען פון אונזער מיניסטער אז ס'אלאמאן קרויס' איזא רב, און מ'דארף מיך צו באפרייען (מעבודת הצבא), קוקט ער מיך אן, און זאגט דו ביסט טאקע א אמת'דיגער רב, מ'דארף דיך טאקע באפרייען, און אויף די רגע האט ער מיך ארויס גענומען פון געטא און אריינגעלייגט אין א צימער אריין, אזוי בין איך געהאלפן געווארן, דער באשעפער האט געוואלט אז איך זאל אנקומען אהער.

א' הנוכחים הזכיר לפני הגה"צ גאב"ד אודווארי שמרן רבינו בעל ברך משה זי"ע וזה מספר ברבים מזה ששמענו מהגה"צ שליט"א מה שראו עיניו באותו תקופה אשר שהה במחנה בערען בעלון יחד מרן רבינו בעל דברי יואל זי"ע אודות גדול עבודתו בתפילת מעריב.⁶

6

מרן רבינו בעל ברך משה זי"ע הזכיר דבר זה כמ"פ בדרשותיו משמו של הגה"צ מאודווארי שליט"א

ועיי' בס' אבי שוהם (חדו"ש ק"א) בדרשת מרן ז"ל ביום כ"א כסלו שנת תשנ"ט לפ"ק, וז"ל: וכמו שסיפר לי הרב מאודווארי שליט"א [שהה אתו יחד בבשרען בעלון] מגדול עבודתו בקודש של מרן רבינו כק"ד ז"ל בימים הקשים ההם, ושהי' דרכו בקודש לעמוד אצל החלון והסתכל שעות ארוכות ואח"כ ישב על מקומו ולא ידע מה פעל בזאת, וסודאי עסק אז בתורה ובתפילה כמו יעקב אבינו בבית לבן וכמו רבי שמועון ס' יוחאי בתוך המערה, וזאת היתה עבודתו של מרן כק"ד ז"ל לה"ה בעמודו אצל החלון שתלה ג"כ עינו למחשבת התפלה... עיי"ש.

ביי די הקפות האבן מיר געהאט דריי ספרי תורה'ס, מהאט געמאכט, ס'איז נישט געווען דארטן סאטמאר'ע חסידים. דארט איז געווען רבי יהושע מענדל עהרנבערג א גרויסער תלמיד חכם.

רבינו: ער איז געווען א גאליציאנער.

גאב"ד אדווארי: ער האט זיך אסאך מפלפל געווען מיטן רבי'ן.

ער האט געמאכט א סוכה מיט אלע קולות וואס ס'קען זיין גוט [גיד אסיק", "דופן עקומה", "שתים כהלכתו" וכו'] כדי מזאל קענען בינאכט צוגעמען די סוכה. ודהיינו שהמציא בחריפותו בדרך פלפול איזה סוכה מחוץ לחלון ע"י שהיכרו שני מיטות סמוכים זה לזה ולכסות את ה"סוכה" לקח את השטרותאק והניחו למעלה, אבל לא יכלו להשאירו כך מאימת הרשעים שם (ועי' עוד באריכות בקי' בערגן בעלון שהיכר הגה"צ מאדווארי של י"א א"י).

רבינו: א לומדישע סוכה.

גאב"ד אדווארי: מיר דאכט זיך אז איינמאל איז דער רבי ז"ל לא אריין אין די סוכה אן א ברכה, ער האט געוואלט כאטש זיין אין א סוכה.⁹

ונפרד רבינו ממנו: א גוטן, בלייבט געזונט, דער אויבערשטער זאל העלפן ווייטער מיט אריכות ימים ושנים.

ונפרדו לשלום

להוציא את הניצוצות הקדושות שנתערבו שם, ואחר שביד את הניצוצות הקדושות בא קץ לגלותי ונשתחררנו, ובעיקר הפליא אותו בעבודתו ביום שמוחת תורה כשרקד עם הספר תורה של מאד ווייס בעינים עצומות והשמיזול השחוחות על גלגלי שהתרומומו בדביקות נפלאה ורקד סחור סחור וחורר אל מקומו שואף זורה, והדבר מפליא שמתחת לגדרי החושי ברזל הדוקרים ומשלי שמוחה עם חילים נאצים שלופי דרב רקד דרבי עם הספר תורה, ורקד בכל כחו עד שנראה עם התורה והיו לאחד, רבים באו לחיות ההקפות וראוהו בהתלהבות בריקודיו, והיו בעיניו גם כאלה שטרם ראו דבר כזה, וכולם מילקו מההתלהבות שלו ושדו ורקדו יחדיו, והי' נראה בעינינו שזה ריקוד אחרון לפי פרידתו מהעולם".

9

רבינו ז"ל אמר אז דאף שלדעתו אין הסוכה כשרה מכמה טעמים ואי אפשר לדרך בה ברכת לישב בסוכה, מ"מ טוב הוא להיות לומר "למען ידע דורותיכם", אבל הקפיד ואמר בתוקף: "שכל המברך בסוכה זו ברכת לישב בסוכה יכשל באמירת ברכה לבטלה", אמנם סיפוי אנשים שהיו בבערגן בעלון שבלילה הראשונה של חג כשננו כלם את שינת הלילה על מיטתם, עבר רבינו ליד סוכה זו ונעמד שם משוקע במחשבותיו הקדושים ודמשת נשרו מריסי עיניו הטהורות.

גאב"ד אדווארי: ווען דער רבי ז"ל האט געדאוונט מעריב איז דער צימער געווען לידיג, א מנח אידן האבן מיט געדאוונט, און מהאט נישט געקענט ווארטן ביי שמונה עשרה אויפן רבי'ן ביז ווען דער רבי וועט אויסגיין, איז מען ארויס געגאנגען אין הויף, איך בין געבליבן לענגער אין בית מדרש, ווען דער רבי האט אויסגעטרעטן בין איך געגאנגען זאגן אז מ'קען אריינקומען אין בית מדרש זאגן קדיש.

ער האט טאקע געדאוונט מעריב זייער לאנג... מ'טרעפט ביי שבט דן אז זיי זענען געווען "מאסף לכל המהנות" (במבד"י כה). מן הסתם האט דער רבי מעלה געווען אלע תפילות.⁷

רבינו: דארט זענען געווען אסאך אידן שומרי תורה?

גאב"ד אדווארי: יא, כמעשה, אבער כ'מיון אז רוב זענען געווען ציוניסטן, עס איז געווען דעמאלטס פון זיי אויך וואס האבן אן געהאלטן אלעס, זיי האבן אויך מיט געהאלטן די דקפות.⁸

ועי' מה שהאר"ק הגה"צ מאדווארי שליט"א בעצמו בזה בקונטרס "בערגן בעלון" הנדפס בספרו מנוחת שלום עה"ת בסוף חלק שמות ובסוף חלק דברים.

7

ידוע בשם הר"ק הרבי ר' מיכל מולאטשוב ז"ע שאמר טעם על מה שהיה מתפלל מאוחר אחר שעת תפילת כל ישראל, כיון שהוא מאסף לכל המנוחות להעלות תפילת בני' שהתפללו בלי כוונה ראויה.

8

יסופר שא' מהצינים מסגל דבורת קאסטנער שהיה מושנאי נפשו של רבינו זייער אותו כמה פעמים, היה שם בין העומדים בהתפעלות עצומה, ואחר המלחמה הפליא את עבודת רבנו ותמה ואמר לאחד מתלמידי רבנו (ה"ה דה"ה ר' חיים מרדכי שטיינבערג ע"ה) שהרב התעמק בריקודיו ואחר כמה שעות לא נשאר שם הציבור והוא המשיך לרקוד, והי' תמה על זה, הלא הוא חכם גדול ולא אדע על מה רקד כל כך ולפני מי רקד כל כך, והוא הי' כנראה היחיד שפגעי האון וכל התלאה אשר מצאתו לא פגע בו לשנתו אף כמלא נימא.

ובשנת תשכ"ח אחר שיצא לאור ספרו של רבינו "על הגאולה ועל התמורה" למנוע התפשטות המצות מנצחונם של צבא הצינים במלחמתם בשנת תשכ"ז שקראו "מלחמת ששת הימים", נתגלגל הספר לידי אחד הצינים שהיה במחנה בערגן בעלון, והלה כתב מאמר ארוך בעיתון "אוי קעלט" להתקפת ארבע רבינו ז"ל, אבל לא היה יכול להתאפק מלהוכיח את ההקפות שראה בשמחת תורה בבערגן בעלון, ובתוך דבריו כותב כדלהלן: "בולטו חשבנו למה נתגלגל האדמו"ר מסאטמאר לחיות אתנו בבערגן בעלון במקום צר חושך עין וערפל, אולם הסברנו לעצמנו שמתוך החושך יצא אורה כי הוא בא לסאן

דברית קידש

מב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

סעודת רעוא דרעווין פרשת ויקרא שנת תשס"ט לפ"ק בקרית יואל יע"א

ובדרך זה אמרתי לפרש הכתוב וגם מקנינו ילך עמנו כי ממנו נקח לעבוד את ה', הכוונה כי מפרשת הקרבנות אנו למדים מעלת וקדושת דיבורו של איש הישראלי, ולכן גם מקנינו ילך עמנו, כדי להקדישם ולנדבם לצורך זבחים ועולות, ובדיבור חדא יתקדש, ובמלה אחת יתפגל, כי ממנו נקח לעבד את ה', להזהר בדיבורינו ובהוצאת פינו בתורה וגם בעבודה שבלב זו תפלה כמ"ש ולעבדו בכל לבבכם, ונעיד עד כמה חשוב לפניו ית"ש כל דיבור ודיבור ומקדש נפשו של אדם, וכן נגמור מזה שלא לפגום את הדיבור חלילה, שזה מביא על האדם כתמים ומלכלך את הנפש.

והנה נודע (ספר יצירה פ"א מ"ג) דברית המעור וברית הלשון מכוננים זה בזה. ופירשתי בזה דברי רש"י (פ' וישב) כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, דהנה יעקב אבינו מודתו אמת, ככתוב תתן אמת ליעקב, וקדושת היסוד הוא מדת יוסף הצדיק, וזה שאמר כל מה שאירע ליעקב היינו מדת אמת אירע ליוסף קדושת היסוד, דתרווייהו כחדא אולי. ולפי זה דמפרשת הקרבנות אנו למדין חשיבות הדיבור של כל איש ישראל, אם כן ממנו למדין עד כמה צריכים לשמור בקדושה, שהיה ברית הלשון כמוון לברית המעור, ושמירת הדיבור הוא מקושר למדת היסוד.

ולכן כאשר פתח בפרשת הקרבנות, שממנו למדין גודל הזהירות שצריך האדם לזהר בדיבורו, דרש המדרש מכאן אמרו כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו, ופי' הרה"ק מלובלין זללה"ה (הובא בשפתי צדיקים פ' צו) שאין בו דע"ת, היינו שאינו נשמר בטהרה, דדעת זה סדר טהרות (שבת לא), עי"ש. ולכן מכאן, מפרשת הקרבנות שרואים חשיבות הדיבור, אנו למדין גם גודל הענין שצריך האדם להזהר בעניני קדושה וטהרה, וכל תלמיד חכם שאין בו דע"ת, זה סדר טהרות, נבילה טובה הימנו.

והנה כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' שמות עמוד טו) ביאר מה דאיתא במדרש תנחומא (פ' שמות ס"ה) עה"פ ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, וכי לא היה מכיר את יוסף שהוא אומר אשר לא ידע את יוסף, א"ר אבין משל לאחד שרגם אקונין של דוכוס, אמר המלך התניו את ראשו עכשיו, שלמחר עושה בי כך, וכך פרעה עכשיו לא ידע את יוסף למחר הוא אומר לא ידעתי את ה', עכ"ד המדרש. ביאור הדבר דעל ידי שפוגמים בקדושת

ויקרא אל משה, במדרש פליאה (הובא במדרש זינת) הו"ד (הברסוד) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, והיא פליא.

(ב) **במדרש** רבה (פ"א סט"ו) ויקרא אל משה, מכאן אמרו כל תלמיד חכם שאין בו דעת נבילה טובה הימנו, והוא תמוה.

ונראה בהקדם דברי רש"י ל' ויקרא אל משה, צא ואמור להם דברי כבושין, בשבילכם הוא נדבר עמי. ופי' בערוגת הבשם בפרשתן, צא ואמור להם דברי כבושין, היינו שירגילו עצמם לכבוש את דיבורם, ולא ישלחו דיבורם לחפשי בלי התבוננות, עי"ש.

וכבחינה זו ביאר גם כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה בברך משה בפרשתן (עמוד יג) על פי מה שכתב בתפארת שלמה בפרשתן, לפרש הכתוב אדם כי יקריב מכם, כי האדם הרוצה להתקרב להש"ת, יקח לו ראייה מן הבהמה שנעשית הקדש להקרבה על פי דיבורו של אדם שאמר הרי זו עולה, ונעשית קודש קדשים רק על ידי דיבורו והבל פיו של האדם, ואף על פי שהבהמה עצמה לא נשתנית והיא כמו שהיתה, אך הדיבור שמוציא האדם הוא קודש קדשים והוא חל על הבהמה והקדישה, ומזה יראה האדם גודל הקדושה אשר בדיבורו, ומה עוד קל וחומר הדיבור של תורה ותפילה לפני הש"ת, וזהו הפירוש אדם כי יקריב מכם שרוצה להתקרב לה', יקח ראייה מן הבהמה שחל הקדושה עליה על ידי דיבור פיו, עכדה"ק. והנה כתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' מטות) בטעם שנתעלה משה רבינו יותר מכל הנביאים שתהא שכניה מדברת מתוך גרונו, מפני שהיה פיו ודיבורו קדוש וטהור עד מאד, וכמו שאמר (שמות ד') כי כבד פה וכבד לשון אנכי, וביאר התרגום ארי קי"ר ממלל אנא, שהיה הדיבור יקר אצלו מאד, והיה שומר פיו ולשונו לבלי לדבר רק די סיפוקו ומעורר לא חטא בשפתיו, עי"ש שהאריך בנועם אמריו. ומעתה בפתח פרשת הקרבנות המלמדים את ישראל גודל מעלת וקדושת הדיבור, אמר לו הקב"ה למשה צא ואמור להם דברי כבושין להזהר ולהשמר על מוצא שפתותיהם שיהיה טהור וקדוש, וזה שסיים ואמר בשבילכם הוא נדבר עמי, פי' בשביל שלא נוהרו ישראל על קדושת הדיבור כראוי, על כן הוא נב"ר עמי דייקא, שרק משה רבינו זכה שיהא הקב"ה נדבר עמו מתוך גרונו, ולא היה עוד בישראל נביא כמשה שתהא שכניה מדברת מתוך גרונו, עכ"ד.

והנה כתיב בפי' בא, ולמען תספר באוני בך וכן בך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה', דהנה מעיקר הדין יוצא גם בסיפור יציאת מצרים בקוצר אמרים, רק אמרו חכמים כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, והטעם כי על ידי שמרבה לספר הוא מורה באצבע על חשיבות דיבורו של איש הישראלי וכמה קדושה יש בו, כי בכל דיבור ודיבור הוא מקיים מצות סיפור יציאת מצרים, ומזה לומד האדם להזהר ולשמור על הדיבור שלא ידבר חלילה דיבורים אסורים, מאחר שהוא מבין כמה גדול וחשוב ויקר הוא הדיבור של איש הישראלי, ולכן כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, דעל ידי זה הוא שומר את דיבורו וזוכה להתנהג בקדושה ובטהרה. ולזה צונו הכתוב למען תספר באוני בך וכן בך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם, ועל ידי שישפר האדם סיפור יציאת מצרים בדיבורו, יזהר תמיד בדיבורו, ועל ידי זה ישמור את נפשו בקדושה, ועל ידי זה וידעתם כי אני ה', שיבוא לידי אמונה טהורה בבוב"ע.

ובפרס עלינו חודש ניסן, בני ישראל עושים הכנה דרבה לחג הקדוש הבא לקראתנו לשלום, עושים הכנה לכל מצות ליל התקדש ההגה, ועלינו לעשות הכנה דרבה להבין את הפה שיהיה משומר ומקודש שיוכלו לקיים מצות סיפור יציאת מצרים בפה קדוש, וכמו כן שיוכלו לקיים מצות אכילת מצה בפה קדוש, וחלילה שלא ללכלכו בדיבורים אסורים, כי אז צריכים באותו פה שדברו דברים אסורים לקיים מצות קדושות ולעשות מן הפה כלי שרת לקיים מצות ה', ופה דובר נבלה איך ידבר לפני שוכן וכולה.

והשי"ת יעזור שנוכח לזכך ולטהר את דיבורי הפה, להכשיר ולהעיל הפה שיהיה ראוי להיות כלי שרת להקב"ה לקיים בזה מצות קדושות ונשגבות, והמצות יעלו לנחת רוח להבוב"ע, השי"ת יעזור שיהיה לנו הזכיה לקיים כל המצות בשמחת חלב ובהתרוממות הנפש, לקיים המצות כהלכתו כמו שצונו הבורא ית"ש בלי שום מכשול חלילה, מגיע ובא ליל התקדש החג ויורד השפעות קדושות, יעזור השי"ת שיפתחו ארבות השמים וירדו השפעות קדושות לבני ישראל במשמיות וברוחניות, בכל מצות הלילה מרומזים ענינים גבוהים ורמים ונשפיע על ידם השפעות טובות בני חיי ומוזני רוויחי, מצה משפיע פרנסה ובריאות ובני, וכמו כן כל המצות יש להם סגולות גבוהות להשפיע לבני ישראל, יעזור השי"ת שנוכח להיות כלי המקבל כל החשפעות ויושפע לנו כל טוב, ובצפייתנו צפנינו לה לקיים עוד בשנה זו מצות קרבן פסח, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים, ונקיים מצות מצה ומרור דאורייתא פסח דאורייתא, וכל מצות הלילה כמצווה עלינו, ונזכה להתרוממות קרן התורה הישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

היסוד נפגם ותקלקל האמונה וכחדא אולי כי החטאים מסמני עיניו של אדם מראות את האמת. וזה שאמר אשר לא ידע את יוסף היינו מקדושת יוסף, ועל ידי זה אמר לא ידעתי את ה', כי קדושת היסוד תלוי באמונה, ע"ש. וכע"ז האריך בדברי יואל (פי' יתרו עמוד פה) לפרש הכתוב ולא תתורו אחרי לבבכם זו מניית ואחרי עיניכם זו זנות, כי האחד גורם לחבירו ר"ל, ע"ש.

ולזה בפרשת הקרבנות שהתורה מזהיר על הדיבור שעל ידי זה יזהרו בקדושת היסוד, הסמך המדרש הכתוב שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, ללמדנו שעל ידי הזהירות בדיבור יזכו לאמונה שלימה בבוב"ע.

ועל דרך זה אמרתי לפרש מה דמבאר בזה"ק (תצה קפג) דמצה היא מיכלא דמהימנותא, דהנה כתב בתפארת שלמה (רמזי הגדה של פסח) לפרש הכתוב (פ' בא) ושמרתם את המצות, אל תיקרי מצות אלא מצוות, מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה. ביאור הענין דהנה באם ח"ו האדם אינו שומר אות ברית קודש, אזי כל המצות שלו נמסרו להחיצונים ח"ו, וזה הנקרא חמץ, כמו שאמרו בגמרא (קדושין נג) האי דהוי קרי ליה בר חמץ, וזה הענין חמץ שנגולו המעש"ט שלו ביד החיצונים. וזה ענין תועלת אכילת מצה בלילה זאת להיות נשמר בכל השנה לבל יעבור בם מקרה רעה, ואז ממילא יהיו כל המצות ומעש"ט שלו ואל יבזו זרים. וזה שפירש"י ושמרתם את המצות, אל תיקרי מצות אלא מצוות, מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, רמז לזה שמשגולת המצה הוא שהמצות שהאדם עושה לא יבוא לידי חיומן ביד החיצונים לבל יהיו נגולים ממנו, עכ"ל הקדושים. וזה הכוונה שסגולת המצה הוא להשפיע אמונה לבני ישראל, דמאחר שכוחה וסגולתה הוא לשמור את האדם שלא יבא לידי טומאה ח"ו, נמצא שעל ידי שמירת הקדושה הוא שומר גם על אמונתו, כי האחד תלוי בחבירו.

אמנם לפי דרכו יש לפרש עוד דברי רש"י ושמרתם את המצות, אל תיקרי אלא מצוות, מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, דהנה באפיית המצות כל העוסקין באפיה אמורים בפה מלא לשם מצות מצוה, ויש להבין הלא מאחר שמכונו לאפותו לשם מצות מצוה, למה נוהגין לאמרו בפיו. אכן מזה ראינו כמה גדול וחשוב דיבורו של איש הישראלי, בדביבורו קא עביד מעשה, וזה לעומת זה כמה חמור פגם הדיבור לא טוב. וזה שאמר ושמרתם את המצות, שצריך להיות שימור לשם מצות מצוה, ומזה אנו למדין כמה חמור פגם הדיבור, ועל ידי זה ישמור האדם עצמו מכל דיבור רע, והרי ברית הלשון וברית המעור מכוונין, אם כן על ידי זה יזכו לשמירה מעליוטא מכל דבר רע על כל השנה, ועל ידי זה מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה, שלא יבא לידי חיומן ביד החיצונים, כי זהו סגולת המצה הוא להשפיע קדושה בבני ישראל.

קדוּת מוֹד וְשִׁמְחָה בְּרַךְ מִשָּׁה דְּהַסְדֵי סֵאטְמָאר

ע"ש כ"ק רבינו הקדוש מרן משה בן הגה"ק רבי חיים צבי זיעוועבי"א

קרית יואל - בני ברק

המטרה: להמציא הלוואות גדולות בתשלומים נוחים ביותר לאנשי שהגיע זמן כלולות בהם בשעתו/ם
"נפש חיה" "חסדי שלמה זלמן"

ע"ש ר' שלמה זלמן ז"ל
בן ר' מרדכי וורנבערגער ז"ל
נפ' בע' ח' כסלו תשס"ב
☆☆☆

"חסדי ישראל יעקב"

ע"ש ר'
ישראל יעקב אייזנבערגער ז"ל
נפ' בע' ט"ו אייר תשנ"ו
ואמר ר' נתן נטע ב"ר מנחם
מענדל ז"ל ב"ו סיון תשנ"ה
ואמר מרת דינה ע"ה
ב"ר יעקב ישראל הלוי ז"ל
נפ' בע' כ"ט תמוז תשנ"ג
☆☆☆

"חסדי שמואל וחנה"

ע"ש
ר' שמואל זאב לעווין ז"ל
ב"ר יעקב דוב ז"ל
נפ' בע' ג' תשרי תשנ"ה
וח' מרת חנה ע"ה
ב"ר חיים משה ז"ל
נפ' בע' י"ב חשוון תשנ"ו
☆☆☆

"אנשי חי"ל"

ע"ש
ר' אביגדור פרידמאן ז"ל
ב"ר נחמן ז"ל
נפ' בע' ו' שבט תשנ"ג
וח' מרת חנה לאה ע"ה
ב"ר יעקב פרענקל מבי"ח ז"ל
נפ' בע' ב' אלול תשס"ג
☆☆☆

"צב"א מרו"ם"

ע"ש ר'
צבי אלימלך געלמאן ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל
נפ' בע' ד' אלול תשנ"ט
וח' מרת ברינדל ע"ה
בת ר' מרדכי מנחם ז"ל
נפ' בע' כ"ה תמוז תשנ"ט
☆☆☆

"אפריון נמטי לר'

שמעון"

ע"ש ר' שמעון דאסקאל ז"ל
בן ר' שניאור זלמן ז"ל
נפ' בע' ו' מנחם אב תשנ"ח
☆☆☆

"זכרון חיים צבי"

ע"ש ר' חיים צבי שווארץ ז"ל
ב"ר חוקי איתמר טובי ז"ל
נפ' בע' י"ג כסלו תשנ"ה
☆☆☆

"ממכון שבתו"

השגח"

"ברכת מזל טוב"

הננו משגרים ברכת מוד"ט חמה ולבבית לאנשי החשובים כל אחד בשמו יבורך

הרה"ח ר' שלמה יחיאל ווידער שליט"א

לאירוסיו בנו הבה"ח יואל יצחק ניי"ו תלמיד ישיבתנו

משפחת גאנץ תד

לאירוסיו בתם

הר"ד דוד יואל קליין חי"ו

ולאביו הרה"ח ר' מנשה ברוך קליין שליט"א

ולחתנו הרה"ח ר' מנחם שאול שפילמאן שליט"א

להולדת בנו, נכדם

השלום וזכר בבית מדרשינו בשיכון

ע"ש הרבנית הדיקת
מרת ח' מינדל'יש ע"ה
בת מרן רבנו משה זי"ע
נפ' בע' ח"ו שבט תשנ"ג
☆☆☆

"חסדי מנחם משה"

ע"ש
ר' מנחם משה גאנץ
ז"ל
ב"ר דוב ז"ל
נפ' בע' י"ג מנחם אב תשנ"ב
☆☆☆

"תהלה לרוד"

ע"ש ר' משה דוד
מעלער ז"ל
ב"ר יחזקאל משה ז"ל
נפ' בע' י"א תשרי תשס"ח
☆☆☆

"אב"ן ישראל"

ע"ש ר' אברהם נתן
בערמאן ז"ל
ב"ר ישראל ז"ל
נפ' בע' ט"ו חשוון תשנ"ו
☆☆☆

"ציון לנפש חיה"

ע"ש ר' בן ציון בנעט
ז"ל ב"ר ישראל צבי ז"ל
נפ' בע' ט' שבט תשנ"ג
וחונתו מרת ח' ע"ה
ב"ר יהושע ז"ל
נפ' בע' י"א סיון תשנ"ה
☆☆☆

"חסדי בא"ר"

ע"ש ר' אלכסנדר
בנעט ז"ל ב"ר עזרא ז"ל
נפ' בע' כ"ג ניסן תשנ"ו
וח' מרת רייזל ע"ה
ב"ר אפרים ז"ל שבעין
נפ' בע' ח' מבת תשנ"א
☆☆☆

משא"ת חיים

ע"ש ר' חיים גרין ז"ל
ב"ר מרדכי מנחם ז"ל
נפ' בע' כ"א אדר א' תשס"ח
וחונתו מרת אלטע
שינדל ע"ה
ב"ר משה אליהו ז"ל
נפ' בע' י"ב ניסן תשס"ג